

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav českého jazyka a teorie komunikace

Diplomová práce

Bc. Martina Machurová

Jazyková stránka projevů moderátorů pořadu Klub Rádia Junior

Linguistic features of speakers of Klub Rádia Junior

Praha 2017

Vedoucí práce: doc. PhDr. Lucie Saicová Římalová, Ph.D.

Poděkování::

Ráda bych poděkovala vedoucí své diplomové práce doc. PhDr. Lucii Saicové Římalové, Ph. D. za cenné rady během psaní práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 8. srpna 2017

[vlastnoruční podpis]

.....

Jméno a příjmení

Klíčová slova (česky)

Rozhlasový pořad pro děti, spisovnost, řeč orientovaná na dítě

Klíčová slova (anglicky):

Radio broadcasting for children, standard language, child directed speech

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá jazykovými projevy moderátorů dětského pořadu Klub Rádía Junior. První část popisuje verbální projevy, definuje základní teoretické pojmy související se stratifikací českého jazyka, vymezuje dětského posluchače se zvláštním zřetelem na vývojové období předškolního věku, mladšího a středního školního věku, a vysvětluje pojem řeč orientovaná na dítě. V závěru teoretické části je popsána struktura Českého rozhlasu a jednotlivé pořady Rádía Junior s důrazem na Klub Rádía Junior.

Praktická část obsahuje dvě analýzy, které popisují jazykovou stránku moderátorů. Reflektují rovinu zvukovou, lexikální, morfologickou a syntaktickou. Záznamy byly čerpány z archivu Českého rozhlasu a pro přepis mluvených projevů byl použit transkripční systém ORAL2013, který byl upraven pro potřeby analýzy. Výsledky analýz byly srovnány a zobecněny s poznatky z odborné literatury.

Abstract

The following diploma thesis addresses linguistic speech in the children's program at the Radio Junior Club. The first section describes verbal expressions, defines basic theoretical concepts related to the stratification of Czech language, defines child listeners with a focus on the pre-school development period as well as the primary and middle school period and also explains the concept of child-oriented speech. The structure of Czech Radio and individual programs at Radio Junior with emphasis on the Radio Junior Club are described at the end of the theoretical section. The practical section contains two analyses describing the moderator's language and how it is responded to positively according to sound level, lexicology, morphology and syntax. The recordings were taken from the Czech Radio archive and the ORAL2013 transcriptional system, which was adapted for analysis purposes, was used to transcribe the spoken language. The results of the analyses were compared and generalized along with findings in expert literature.

Obsah

1	ÚVOD	10
2	VERBÁLNÍ PROJEVY	11
2.1	ŘEČNICKÝ STYL	11
2.2	MLUVENÝ PROJEV.....	12
2.2.1	<i>Jazyk mluvených projevů a jeho specifické prostředky .....</i>	<i>13</i>
2.2.2	<i>Příprava mluveného projevu .....</i>	<i>15</i>
3	STRATIFIKACE NÁRODNÍHO JAZYKA.....	18
3.1	SPISOVNÁ A NESPISOVNÁ ČEŠTINA.....	18
3.1.1	<i>Spisovná čeština.....</i>	<i>19</i>
3.1.1.1	Kritéria spisovnosti	20
3.1.1.2	Norma, úzus, kodifikace	20
3.1.2	<i>Nespisovná čeština.....</i>	<i>21</i>
3.1.2.1	Dialekty.....	21
3.1.2.2	Interdialekty	22
3.1.2.3	Speciální dorozumívací prostředky	22
4	VYMEZENÍ DĚTSKÉHO POSLUCHAČE	24
4.1	PŘEDŠKOLNÍ VĚK	24
4.2	MLADŠÍ A STŘEDNÍ ŠKOLNÍ VĚK.....	26
4.3	POZORNOST POSLUCHAČŮ	28
5	ŘEČ ORIENTOVANÁ NA DÍTĚ	30
6	ČESKÝ ROZHLAS	31
6.1	STRUKTURA ČRO.....	31
6.2	VÝVOJ DĚTSKÉHO VYSÍLÁNÍ NA ČRO	33
6.3	VÝZNAM ROZHLASOVÉHO VYSÍLÁNÍ PRO DĚTI	34
6.4	RÁDIO JUNIOR.....	35
6.4.1	<i>Pořady Rádía Junior.....</i>	<i>38</i>
6.4.2	<i>Klub Rádía Junior.....</i>	<i>39</i>
7	PRAKTICKÁ ČÁST.....	41
8	ANALÝZA JAZYKOVÉHO PROJEVU ROMANY RŮŽIČKOVÉ.....	43
8.1	ZVUKOVÁ ROVINA.....	43

8.1.1	<i>Intonace</i>	43
8.1.2	<i>Odchyly v kvantitě hlásek</i>	45
8.1.2.1	Zkracování samohlásek	45
8.1.2.2	Prodlužování hlásek.....	45
8.1.3	<i>Asimilace znělosti</i>	47
8.1.4	<i>Hezitační zvuky a přerěky</i>	47
8.1.4.1	Přerěky	47
8.1.4.2	Hezitační zvuky	48
8.1.5	<i>Závěr</i>	48
8.2	LEXIKÁLNÍ ROVINA	49
8.2.1	<i>Expresivní výrazy</i>	49
8.2.1.1	Deminutiva	49
8.2.1.2	Ostatní	50
8.2.2	<i>Odborné výrazy</i>	50
8.2.3	<i>Cizí slova</i>	50
8.2.4	<i>Zkratky</i>	51
8.2.5	<i>Užívání ukazovacích zájmen</i>	51
8.2.6	<i>Výplňková slova</i>	51
8.2.7	<i>Oslovování posluchačů</i>	52
8.2.8	<i>Závěr</i>	52
8.3	MORFOLOGICKÁ ROVINA	53
8.3.1	<i>Závěr</i>	53
8.4	SYNTAKTICKÁ ROVINA	54
8.4.1	<i>Délka konstrukcí</i>	54
8.4.1.1	Kratší věty.....	54
8.4.1.2	Delší věty	54
8.4.2	<i>Slovosled</i>	55
8.4.3	<i>Opakující se konstrukce</i>	55
8.4.4	<i>Specifické konstrukce</i>	56
8.4.5	<i>Shoda</i>	56
8.4.6	<i>Reformulace otázky</i>	57
8.4.7	<i>Zpětná vazba</i>	57
8.4.8	<i>Představení moderátorky a hosta/hostů</i>	58
8.4.8.1	Představení moderátorky.....	58

8.4.8.2	Představení hosta.....	58
8.4.9	Úvodní pozdrav a rozloučení.....	59
8.4.10	Závěr.....	59
9	ANALÝZA JAZYKOVÉHO PROJEVU STANISLAVA JURÍKA.....	61
9.1	ZVUKOVÁ ROVINA.....	61
9.1.1	Intonace	61
9.1.2	Odchytky v kvantitě samohlásek	61
9.1.2.1	Zkracování samohlásek	61
9.1.2.2	Prodlužování samohlásek.....	62
9.1.3	Hezitační zvuky, přerěky, opakování slov.....	63
9.1.3.1	Hezitační zvuky	63
9.1.3.2	Přerěky	63
9.1.3.3	Opakování slov	63
9.1.4	Závěr.....	64
9.2	LEXIKÁLNÍ ROVINA.....	65
9.2.1	Expresivní výrazy.....	65
9.2.1.1	Deminutiva	65
9.2.1.2	Ostatní.....	65
9.2.2	Odborné výrazy.....	66
9.2.3	Cizí slova	67
9.2.4	Zkratky.....	68
9.2.5	Oslovování posluchačů.....	68
9.2.6	Závěr.....	69
9.3	MORFOLOGICKÁ ROVINA	69
9.3.1	Koncovky.....	69
9.3.2	Ohýbání.....	70
9.3.3	Užívání množného a jednotného čísla v 1. osobě	70
9.3.4	Jmenné tvary adjektiv	71
9.3.5	Závěr	71
9.4	SYNTAKTICKÁ ROVINA	71
9.4.1	Délka konstrukcí	71
9.4.2	Slovosled.....	72
9.4.3	Opakující se konstrukce	72
9.4.4	Specifické konstrukce.....	73

9.4.5	<i>Shoda</i>	73
9.4.6	<i>Představení moderátora a hosta/hostů</i>	73
9.4.7	<i>Úvodní pozdrav a rozloučení</i>	74
9.4.8	<i>Zpětná vazba</i>	74
9.4.9	<i>Závěr</i>	75
10	SROVNÁNÍ VÝSLEDKŮ ANALÝZ	76
11	ZÁVĚR	81
12	SEZNAM POUŽITÉ A PROSTUDOVANÉ LITERATURY:	83

1 Úvod

Diplomová práce se zaměřuje na jazykovou stránku projevů moderátorů pořadu Klub rádia Junior. V teoretické části budou vysvětleny pojmy, se kterými se bude pracovat v analytické části. Úvodní kapitoly budou charakterizovat verbální projevy, shrnovat jejich typické rysy a vysvětlí základní pojmy související se stratifikací českého jazyka. Následně bude popsán vývoj dítěte v předškolním a školním věku, rovněž bude vymezena řeč orientovaná na dítě. V závěru teoretické části bude popsána struktura Českého rozhlasu s důrazem na Rádio Junior. Předmětem analýz budou mluvené projevy moderátorů pořadu Klub rádia Junior.

Praktická část bude obsahovat dva rozbor, které budou komentovat projevy Romany Růžičkové a Stanislava Juríka. V obou případech bude jazyková stránka zaznamenána v rovině zvukové, lexikální, morfologické a syntaktické. V každé rovině budou popsány typické jevy a případné odchylky či nedostatky. Zohledňováno bude především hledisko spisovnosti a vzhledem k dětskému publiku budou identifikovány a popsány případné přetrvávající rysy řeči orientované na dítě. Vzhledem k rozdílnému pohlaví obou moderátorů budou postihnuty i případné genderové rozdíly.

Pro vytvoření analýzy projevu Romany Růžičkové bylo zpracováno deset dílů pořadu, naopak u Stanislava Juríka jich bylo dvanáct. Záznamy analyzovaných dílů byly získány z archivu Českého rozhlasu a pro jejich přepis byl zvolen transkripční systém ORAL2013¹, který byl upraven pro potřeby analýzy.

---

¹ https://wiki.korpus.cz/lib/exe/fetch.php/cnk:prepisovaci_pravidla_oral2013.pdf

2 Verbální projevy

Ve své práci se budu zabývat projevy moderátorů Klubu rádia Junior², proto se v následujících podkapitolách budu snažit charakterizovat mluvený projev a shrnout jeho typické rysy. Vysvětlím, co je to řečnický styl a jak s mluveným projevem souvisí, zaměřím se na specifické prostředky a jazyk mluveného projevu. Vzhledem k tomu, že jde o rozhlasové vysílání, pokusím se rovněž shrnout, co obnáší jeho příprava.

2.1 Řečnický styl

Mluvený projev je základním typem projevů řečnického stylu. Lotko ve své knize definuje řečnický styl jako „*specifický a jednotný princip výstavby řečnických projevů, který je založen na výběru a uspořádání jak jazykových proměnných, tak s nimi spjatých neverbálních prostředků.*“³ Výběr jazykových prostředků je podmíněn komunikační situací, komunikačním cílem a vlastnostmi komunikantů. Rovněž jsou pro něj charakteristické vlastnosti: mluvenost, veřejnost, spisovnost, adresnost a sugestivnost. Mluvenost podle Lotky nezahrnuje rys nepřipravenosti, ani nevylučuje písemnou oporu. Ta se naopak v posledních letech využívá stále víc a víc. Hlavně u informativních projevů.⁴

Lotko uvádí, že veřejný styk zahrnuje komunikaci jednotlivce a kolektivu. S veřejnou formou úzce souvisí i spisovnost projevu. Mluvčí by měl užívat zpravidla spisovný jazyk, který zahrnuje neutrální prostředky, které nepůsobí rušivě. Pokud jsou v projevu užívány prostředky z nespisovných variet jazyka, zpravidla mívají funkční zdůvodnění, jako je například aktualizace⁵ projevu. Adresnost je dalším nezbytným rysem, který musí mluvčí respektovat. Nejen po stránce jazykové, ale i věcné. V případě většího publika, jako tomu bývá u rozhlasového či televizního vysílání, Koščo a Mistrík doporučují: „*projev stylisticky neutrálnější, bez výrazů vyvolávající bohatší asociace.*“⁶ Jako poslední jev je uváděna sugestivnost, která bývá naplněna užitím řečnických figur a tropů. Jejich primární funkcí je ozvláštnění projevu a působení na adresáta.⁷

---

² Pořadu Klub rádia Junior se bude věnovat kapitola 7. 4.

³ LOTKO, E.: *Kapitoly ze současné rétoriky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004, s. 25.

⁴ *Tamtéž.*

⁵ Aktualizace označuje neobvyklé užití jazykového prostředku např. za účelem oživení textu.

KARLÍK, P., NEKULA M., PLESKALOVÁ J., eds.: Aktualizace [online]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/AKTUALIZACE>

⁶ LOTKO, E.: *Kapitoly ze současné rétoriky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004, s. 25.

⁷ LOTKO, E.: *Kapitoly ze současné rétoriky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004, s. 28.

2.2 Mluvený projev

Čechová ve své publikaci uvádí, že mluvený projev se od psaného liší především tím, do jaké míry se váže ke komunikační situaci a také tématem a jeho dalším zpracováním.⁸

Charakteristické rysy mluvené řeči tak podle Hrbáčka vyplývají především ze způsobu její realizace a z jazykové výstavby projevu. Mluvený projev je realizován zvukově a mluvčí má možnost využívat prostředky modulace řeči, jako je melodie, přízvuk, tempo, pauzy. Musí neustále regulovat tempo řeči, aby ho stačili posluchači vnímat, jednotlivá sdělení členit na logické úseky, používat přiměřené a promyšlené pauzy a zdůrazňovat důležité informace. Podstatná je i práce s intonací, která přispívá k tomu, aby projev nebyl monotónní. Na druhé straně je však potřeba intonaci korigovat, protože její přehnané zvýrazňování vede k větší expresivnosti. Projev je realizován v konkrétním čase a je nestálý, což se často projevuje výrazovou nadbytečností, jako je například nadměrné opakování či parafrázování. Na té se podílí i různá míra improvizovanosti, která vede k nepravděpodobnostem ve větné stavbě. Často se objevují anakoluty, kontaminace, nedokončení výpovědi apod... Jelikož tempo celého projevu udává mluvčí, musí dát příjemci dostatek času, aby vyřčené sdělení zpracoval.⁹

Čechová charakterizuje typické rysy mluvených projevů. Řadí k nim eliptičnost, kterou umožňuje situační zakotvenost. Dále mluví o charakteru mluvených projevů, který není jednoznačný. Na jedné straně jsou projevy právě díky situační zakotvenosti úsporné, ale zároveň obsahují mnoho nadbytečného. Uvádí, že jednou z příčin mohou být například subjektivní důvody autora, který chce něco zdůraznit nebo nadměrným opakováním projevit osobní vztah k vyprávěné skutečnosti.¹⁰ Pro mluvené projevy je také podle Hrbáčka typická přítomnost výplňkových slov a obrátů. Často se objevují ve chvíli, kdy mluvčí potřebuje získat čas k promyšlení další výpovědi, ale mohou být i pouhým zlozvykem.¹¹

Výstavbu mluvených projevů Hrbáček odlišuje podle toho, zda jde o projevy monologické nebo dialogické. Mluvené projevy jsou většinou situačně zakotvené a zprostředkovávají kontakt s adresátem, ať už přímý či nepřímý.¹²

⁸ ČECHOVÁ, M. a kol.: *Čeština, řeč a jazyk*. Praha: ISV, 2000, s. 381.

⁹ HRBÁČEK, J.: *Úvod do studia českého jazyka*. Praha: SPN, 1986, s. 140.

¹⁰ ČECHOVÁ, M. a kol.: *Čeština, řeč a jazyk*. Praha: ISV, 2000, s. 381.

¹¹ HRBÁČEK, J.: *Úvod do studia českého jazyka*. Praha: SPN, 1986, s. 141.

¹² HRBÁČEK, J.: *Úvod do studia českého jazyka*. Praha: SPN, 1986, s. 140.

Výhodou i nevýhodou rozhlasového vysílání je, že jeho realizace probíhá prostřednictvím mluveného slova. Komunikace je v tomto případě jednosměrná, postupuje od moderátora k posluchači. Moderátor tak přizpůsobuje rytmus i intonaci svému sdělení, a působí tak na své posluchače. Vlček ve svém příspěvku popisuje užívání prvků dramatizace, důrazu i emotivního zabarvení, které v posluchačích vyvolává pozitivní či negativní emoce. S mluveným slovem souvisí i úskalí tzv. nedešifrovatelných míst¹³. Snadno se může stát, že posluchač neporozumí části sdělení. I na to musí moderátor neustále myslet, a proto je stejně důležité uvádět kontext celého sdělení, jež posluchači prázdná místa doplní. Příjemce se totiž nemůže v čase vrátit a poslechnout si znova to, čemu nerozuměl.

2.2.1 Jazyk mluvených projevů a jeho specifické prostředky

Mluvené projevy podle Lesáka vyžadují jednoduchost, aby posluchač sdělení snadno porozuměl. Moderátoři užívají spíše kratší a jednodušší konstrukce¹⁴, nikoli složité věty, ve kterých se posluchači nemusí orientovat. Lesák dále popisuje, že v ideálním případě by měly být mluvené projevy realizovány výhradně spisovnou češtinou, která je srozumitelná všem posluchačům na celém území ČR. Prostředky z nespisovné češtiny by moderátoři měli užívat uvážlivě, například v rámci ozvláštňení projevu.¹⁵ Nad touto situací se zamýšlí také Kraus. Na jedné straně je rozhlasové vysílání součástí veřejné sféry, tudíž vyžaduje užívání spisovných prostředků, na druhé straně ale mapuje nejrůznější prostředí a snaží se navodit důvěrnou atmosféru. Zdůrazňuje, že právě toho mluvčí dosahují vybočením ze spisovné roviny.¹⁶

Mluvený projev by měl být podle Lesáka jednoduchý, jasný a přehledný. Mluvčí by tomu měli podřizovat i výběr jednotlivých jazykových prostředků a volit hlavně slova jednoznačná a srozumitelná. Pro menší posluchače musí volit známé výrazy, případně vysvětlit neznámé (například knižní nebo odborné výrazy). V omezené míře by se měly zmiňovat číselné údaje a zkratky. I v tomto případě zde platí pravidlo vysvětlování např. u složitějších zkratk. Rovněž se nedoporučuje užívání synonym v rámci jedné promluvy,

---

¹³ VLČEK, J.: *Rádio jako emocionální médium*, s. 44 [online]. Praha: Český rozhlas, 2007 [cit. 8.7.2017]. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/02182557.pdf

¹⁴ LESÁK, J.: *Český jazyk a kultura mluveného projevu*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014, s. 54.

¹⁵ *Tamtéž*.

¹⁶ KRAUS, J.: *Jazyk a styl mediální komunikace*, s. 4 [online]. Praha: Český rozhlas, 2001 [cit. 8.7.2017]. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/02179419.pdf

jelikož může posluchače dezorientovat, a ten poté není schopný dekodovat smysl sdělení. Omezení synonymie platí i u užívání termínů. Ty je potřeba nejdříve vysvětlit, a až poté užívat jejich synonymní varianty. Na druhou stranu jsou však synonyma prostředkem oživení projevu, činí tak projev pestřejší a rozmanitější. Stejným problémem mohou být pro posluchače dvojsmysly. I v tomto případě musí být moderátor uvážlivý a takové prostředky vybírat se zřetelem k adresátovi.¹⁷ V literatuře se klade důraz na tvoření jednoduchých souvětí a celkově se prosazuje požadavek stručného sdělení, jako například eliminace nadbytečných adjektiv, které má být jasné, logické a hlavně srozumitelné. Stavba vět by měla být jednodušší a přehledně strukturovaná, aby se posluchač snadno orientoval. V ideálním případě jde o užívání kratších souvětí a jednoduchých vět.¹⁸ Aby byl projev dynamičtější a pro posluchače přitažlivější, mluvčí by měl užívat více sloves a vyhnout se přílišnému hromadění substantiv a adjektiv. Převládat by měla slovesa v činném rodě, trpný rod může podle Lesáka navozovat dojem zříkání se odpovědnosti a celkový projev tak činí neosobním¹⁹.

Mluvený projev je náročný na udržení pozornosti, tudíž by měl obsahovat především konkrétní slova. Abstraktní výrazy by se měly zařazovat uvážlivě, jelikož jsou náročnější na myšlenkové zpracování. Mluvčí musí být opatrný i v užívání slov cizího původu, opět musí brát v potaz věkovou úroveň i vzdělání adresátů, případně slova průběžně vysvětlovat. Při mluveném projevu je důležité získat si pozornost posluchačů. O to více v rozhlasu, kde chybí vizuální složka. Moderátoři se proto musí průběžně snažit o její udržení. Podle Zimy jde často o zapojování posluchačů zahrnující zjišťovací otázky, jako *Rozumíte? Že ano? Co si o tom myslíte vy?* V tomto případě však nemají zjišťovací charakter, jejich úkolem je přitáhnout pozornost posluchačů. Dále se často užívá průběžné oslovení typu *milé děti, naši posluchači* apod, které je rovněž vtahuje do projevu.²⁰ Pozornost podle Krobotové upoutávají i tzv. beletrizující prvky, které zahrnují různé slovní hříčky, které jsou pro dětského posluchače zajímavé nejen obsahem, ale i formou (např. *Tisíckrát prosím za odpuštění*). Užívány bývají také tzv. dramatické prostředky, které přispívají ke zvýšení napětí a celkové přitažlivosti projevu (např. *Nevěřili byste, co*

---

¹⁷ LESÁK, J.: *Český jazyk a kultura mluveného projevu*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014, s. 54-56.

¹⁸ LESÁK, J.: *Český jazyk a kultura mluveného projevu*, Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014, s. 54.

¹⁹ *Tamtéž*.

²⁰ ZIMA, J.: *K stylistice mluveného projevu*. In *Naše řeč* 37. 1954, s. 154.

následovalo...).²¹ Dalším typickým prostředkem pro mluvený projev je podle Lesáka opakování slova, části věty nebo celé věty. Jelikož je pro tyto promluvy příznačná i spontánnost, za pozornost stojí i užívání různých zvolání, řečnických otázek či přerušení nebo nedopovědění výpovědi. Nedílnou součástí jsou i tzv. názorné prostředky, které zahrnují nejen rčení, přirovnání či přísloví, ale i anekdoty či osobní zážitky, které každé sdělení oživí.²²

I v této oblasti však musí mít mluvčí na paměti požadavek střídmosti, aby se užívání těchto prostředků neminulo účinkem. Mluvený projev se musí přizpůsobovat cílové skupině svých posluchačů, musí brát v potaz věkovou kategorii a podle toho jednotlivé prostředky vybírat. Tato oblast však nezahrnuje jen výběr prostředků, ale i různou intonaci a tempo řeči. Obecně platí, že rozhlasové vysílání disponuje volnějším tempem řeči než třeba televizní vysílání, které je doprovázeno vizuální složkou, a díky tomu si může dovolit svižnější tempo mluvy.

Veřejnoprávní projevy Rádía Junior jsou určeny dětskému posluchači ve věku 3 – 12 let.²³ Proto nesou svá specifika a při jejich tvorbě se na ně musí brát ohled. Nejen že si skrze rozhlasové vysílání děti obohacují slovní zásobu, získávají zkušenosti s komunikací jako takovou, učí se řešit problémy společensky přijatelnými způsoby, ale i myslet. Předpokládáme, že mluva moderátorů veřejnoprávního rádia bude více méně v souladu s normou spisovného jazyka. Rozhlasové i televizní vysílání je dennodenní součástí našeho života. Moderátor musí brát v potaz zodpovědnost, které jeho povolání přináší, hlavně v případě dětského posluchače. Nejen, že působí obsahem projevu, ale samozřejmě i jeho formou. Moderátoři bývají vnímáni jako řečové vzory, které napodobujeme. Je důležité působit především v pozitivním smyslu. Moderátor by tedy měl dodržovat zásady spisovné češtiny a eliminovat prostředky nespisovné češtiny, pokud nemají své funkční opodstatnění.

2.2.2 Příprava mluveného projevu

Na rádiovém vysílání se podílí kolektiv lidí, kteří musí navzájem spolupracovat. Jednotlivé části celodenního vysílání se nemohou příliš lišit, jelikož posluchači vnímají rozhlasovou stanici jako jeden celek. Za jednotou vnímání tedy stojí hlavně spolupráce

---

²¹ KROBOTOVÁ, M.: *Mluvené projevy – praktikum*, s. 9-10 [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. Dostupné z: http://kcjl.upol.cz/kombej/studijni_opory/mluvene_projevy_praktikum.pdf

²² LESÁK, J.: *Český jazyk a kultura mluveného projevu*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014, s. 52-53.

²³ <http://www.radiojunior.cz>

moderátorů. Ti dodržují pravidla, snaží se neodlišovat od ostatních, a naopak pracovat stejným způsobem. Tato tendence směřující k jednotě sice může brzdit osobnosti jednotlivých moderátorů, ale v rámci rozhlasového vysílání je nezbytná.

Co se týče přípravy, každý moderátor se musí připravovat dopředu. Vlček ve svém článku popisuje práci s tzv. celodenním scénářem, který udává body, jimiž se musí celý tým řídit. Každý blok má svého tvůrce a specifický program. Jednotlivé úseky mají pravidelné struktury skladeb, v nichž se střídají podle typických vlastností.²⁴ Například u rozhlasového vysílání pro děti se může zohledňovat věk či určité téma. Vlček dále zmiňuje, že jednotlivé moderátorské vstupy mají rovněž svá pravidla, která přísně ohraničují moment moderátorského vstupu, samotnou délku projevu i obsah. Jednotlivá rádia se pouze liší v tom, v jaké míře kladou důraz na striktní dodržování těchto mechanismů.²⁵ Jak z výše uvedeného vyplývá, podstatou rádiového vysílání je stereotyp, na který si posluchači postupně navykají.

Před samotnou přípravou projevu si mluvčí musí ujasnit téma a cíl, rovněž musí zohlednit dětského adresáta. Samotná příprava projevu zahrnuje několik etap a Lesák ji ve svých textech podrobně přibližuje. V první řadě jde o sběr a následnou organizaci materiálu, kdy je potřeba vyčlenit podstatné informace a eliminovat okrajové. Nezbytná je také tvorba stručné osnovy. Mluvčí si tak ujasní strukturu svého projevu a vytyčí hlavní myšlenky. Důležitou součástí projevu jsou také otázky, které aktivizují posluchače a nutí ho přemýšlet. Mluvčí poté může nechat otázku nezodpovězenou (řečnická otázka) nebo si na ni odpoví sám (dialogická otázka). Nejúčinnější je otázka určená přímo posluchači²⁶, v rozhlasových vysíláních dochází k omezení, vzhledem k převládající jednosměrné komunikaci. Děje se tak pouze v případě živých vstupů posluchačů nebo například v rámci besedy s hosty. Dalším aktivizačním prostředkem, který se v této oblasti uplatňuje, je podle Lesáka vyprávění vlastních zážitků. Moderátor svůj projev může oživit vlastní zkušeností, čímž si nejen získává posluchače, ale rovněž dává najevo, že mu je dané téma blízké a může tak reflektovat své vlastní poznatky a dojmy. I v tomto případě však musí být opatrný a věnovat této části jen tolik času, který je potřeba. Aktivizovat své publikum může ale i jinými prostředky. Řadíme sem mlčení, které zvýší napětí a očekávání

---

²⁴ VLČEK, J.: *Rádio jako emocionální médium*, s. 44 [online]. Praha: Český rozhlas, 2007 [cit. 8.7.2017]. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/02182557.pdf

²⁵ *Tamtéž*.

²⁶ LESÁK, J.: *Český jazyk a kultura mluveného projevu*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014, s. 52-53.

posluchače, i dramatické konstatování.²⁷ Co se týče obsahu projevu, moderátor by se měl držet především tématu. Pokud od něj z jakéhokoli důvodu odbočí, měl by se k němu opět včas vrátit, aby byl projev jednotný a pro posluchače srozumitelný. Stále ale musí mít na paměti, že přílišné odbočování může zapříčinit dezorientaci či dokonce úplnou ztrátu pozornosti posluchačů

---

²⁷ LESÁK, J.: *Český jazyk a kultura mluveného projevu*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014, s. 53.

3 Stratifikace národního jazyka

V této kapitole vymezím základní termíny, které souvisí se stratifikací českého jazyka. Vysvětlím pojmy jako spisovná a nespisovná čeština, které budu zohledňovat i v jazykových rozborech. V samotné analýze se mimo jiné budu zabývat odchylkami od spisovné normy a budu se snažit popsat případné prohřešky mluvčích. Protože v mluvených projevech často dochází k prolínání různých variet jazyka, mohou se tak vedle spisovné češtiny objevovat i prvky obecné češtiny nebo slangu. V praktické části se zaznamenané prostředky budu snažit roztrdit do jednotlivých kategorií podle jejich stylistické charakteristiky. Nepředpokládám, že by se v mluveném projevu moderátora objevily například argotické prostředky, ale pro terminologickou úplnost jsou v práci vysvětleny. Pojmy jako norma, úzus a kodifikace chápu jako nezbytné pro zorientování se v celé problematice, proto je v této části rovněž zařazuji.

Národní jazyk je podle Chloupeka chápán jako soubor jazykových útvarů, které užívají příslušníci jednoho národa při vzájemném dorozumívání.²⁸ Je tvořen strukturními jazykovými útvary, které zahrnují spisovný jazyk, dialekty a interdialekty, a souborem speciálních dorozumívacích prostředků, jako je slang a argot. Jednotlivé útvary v jazyce neexistují odděleně, ale vzájemně se překrývají a v mnoha jevech jsou shodné.²⁹

3.1 Spisovná a nespisovná čeština

Hrbáček uvádí, že národní jazyk je členěn podle jazykových funkcí, územního vymezení nebo společenského nositele. Dvěma póly národního jazyka je jazyk spisovný a nářečí.³⁰ Podle Nebeské je na rozdíl od nespisovného útvaru *spisovný jazyk v zásadě funkčně úplný*³¹, což znamená, že je schopný plnit všechny komunikační funkce. Názory na problematiku spisovnosti a nespisovnosti jsou různé a neustále se mění. Dovalil považuje spisovnost za sociálně podmíněný jev³², Homoláč a Mrázková zase označují spisovnost

---

²⁸ CHLOUPEK, J.: *Aspekty dialektu*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1971, s. 34.

²⁹ HRBÁČEK, J.: *Úvod do studia českého jazyka*. Praha: SPN, 1986, s. 52.

³⁰ HRBÁČEK, J.: *Úvod do studia českého jazyka*. Praha: SPN, 1986, s. 53.

³¹ NEBESKA, I.: *Jazyk, norma a spisovnost*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1996, s. 91.

³² KARLÍK, P., NEKULA M., PLESKALOVÁ J., eds.: *Spisovná čeština* [online]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/SPISOVN%C3%81%20%C4%8CE%C5%A0TINA>

jako charakteristiku nějakého jevu, kterou tvoří soubor vlastností, jako je celonárodnost, psanost či formálnost...³³

3.1.1 Spisovná čeština

Spisovná čeština je podle Čechové považována za reprezentativní a oficiálně uznávaný jazykový útvar.³⁴ Je jednotná, ustálená a všem obyvatelům srozumitelná. Na rozdíl od češtiny nespisovné není omezena funkčně ani teritoriálně.

Spisovný jazyk je prestižní dorozumívací útvar užívaný ve všech oblastech veřejného styku.³⁵ Kritéria spisovnosti nebyla nikdy přesně a jednotně vymezena, což je častou příčinou praktických i teoretických problémů či nejasností.³⁶

„Spisovný jazyk je stylisticky rozrůzněný na základě výběru a organizace jazykových prostředků podle povahy a cíle promluvy.“³⁷ Hrbáček se domnívá, že má nejpropracovanější výrazové prostředky vzhledem k jeho funkčnímu využití. Neplní pouze běžně komunikativní funkci, ale také estetickou, odborně zpravovací apod. Jeho prostředky jsou rozmanité a vnitřně diferencované do tří základních funkčních vrstev. Tvoří je prostředky knižní, neutrální a hovorové.³⁸ *„...musí dávat uživateli možnost výběru jazykových prostředků, které se pro daný jev s určitou funkcí nejlépe hodí...“³⁹* Podle Čechové uvnitř spisovného jazyka převládají prostředky, které mají neutrální charakter. Vyskytují se v mluvených i psaných projevech a jsou stylově bezpříznakové.⁴⁰ Protiklad naopak podle Hrbáčka představují prostředky knižní a hovorové. Knižní prostředky se mohou objevit například v oficiálních písemných textech se závažnou tematikou, v písemných projevech vědeckého charakteru apod., pro mluvené neveřejné projevy se ale nehodí. Naopak v běžně dorozumívacím styku se podle něj nejčastěji uplatňují prostředky

---

³³ KARLÍK, P., NEKULA M., PLESKALOVÁ J., eds.: Spisovná čeština [online]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/SPISOVN%C3%81%20%C4%8CE%C5%A0TINA>

³⁴ ČECHOVÁ, M. a kol.: *Čeština, řeč a jazyk*. Praha: ISV, 2000, s. 24.

³⁵ HRBÁČEK, J.: *Úvod do studia českého jazyka*. Praha: SPN, 1986, s. 60.

³⁶ KARLÍK, P., NEKULA M., PLESKALOVÁ J., eds.: Spisovná čeština [online]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/SPISOVN%C3%81%20%C4%8CE%C5%A0TINA>

³⁷ KAMIŠ, K.: *Řečová a jazyková komunikace spisovné češtiny*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2012, s. 18.

³⁸ HRBÁČEK, J.: *Úvod do studia českého jazyka*. Praha: SPN, 1986, s. 60.

³⁹ *Tamtéž*.

⁴⁰ ČECHOVÁ, M. a kol.: *Čeština, řeč a jazyk*. Praha: ISV, 2000, s. 24.

z hovorové vrstvy.⁴¹ Důležitým rysem hovorové češtiny je její tolerantnost vůči nespisovným a expresivním prostředkům, proto její prostředky Hrbáček dále člení na kodifikované a nekodifikované.⁴²

3.1.1.1 Kritéria spisovnosti

Forma spisovné češtiny je dána souborem pravidel, která musí každý uživatel dodržovat. Její podoba je určována kodifikací⁴³, která je zaznamenána v jazykových příručkách, jako jsou slovníky, mluvnice, pravopisná pravidla nebo výslovnostní pravidla.

3.1.1.2 Norma, úzus, kodifikace

Užívání jazyka je podle Hrbáčka řízeno dodržováním určitých pravidel. Jedině tak bude naplněna jeho základní komunikativní funkce. Mluvčí by měl užívat jazyk v souladu s jeho **normou**.⁴⁴ „*Normou se rozumí kolektivní, ustálené a závazné užívání jazyka v souladu s jeho systémem.*“⁴⁵ Čechová vedle něj definuje normu jako „*souhrn prostředků považovaných jejich nositeli za závazný.*“⁴⁶

Podle Hrbáčka je jazyk normován ve všech svých složkách, zahrnuje normu pravopisnou, ortoepickou, mluvnickou a stylovou.⁴⁷ Na rozdíl od kodifikace, která je statická, se norma neustále vyvíjí: „*Dynamika normy spočívá především ve vztahu a napětí mezi prostředky nastupujícími a ustupujícími.*“⁴⁸ Normován není jen spisovný jazyk, ale každý jazykový útvar. Hrbáček rozlišuje normu kodifikovanou, tedy normu spisovného jazyka, a nekodifikovanou⁴⁹. Ve své analýze budu pracovat především s normou spisovnou. Mým úkolem bude zachytit veškeré odchýlení z této roviny.

Kodifikace podle Čechové představuje zachycení normy spisovného jazyka a činí ji pro její uživatele závaznou.⁵⁰ Je uzákoněna a zachycena v autoritativních jazykových příručkách, jako jsou například *Pravidla českého pravopisu* nebo *Výslovnost spisovné*

---

⁴¹ HRBÁČEK, J.: *Úvod do studia českého jazyka*. Praha: SPN, 1986, s. 65.

⁴² *Tamtéž*, s. 63.

⁴³ Podrobněji v kapitole *Norma, úzus, kodifikace*.

⁴⁴ HRBÁČEK, J.: *Úvod do studia českého jazyka*. Praha: SPN, 1986, s. 76.

⁴⁵ *Tamtéž*.

⁴⁶ ČECHOVÁ, M. a kol.: *Čeština, řeč a jazyk*. Praha: ISV, 2000, s. 25.

⁴⁷ *Tamtéž*, 25.

⁴⁸ HRBÁČEK, J.: *Úvod do studia českého jazyka*. Praha: SPN, 1986, s. 78.

⁴⁹ *Tamtéž*, s. 77.

⁵⁰ *Tamtéž*, s. 77.

čestiny.⁵¹ Kodifikace podle Hrbáčka musí reflektovat především pravdivý a věrný obraz normy, musí přihlížet i k vývojovým tendencím, které se v normě vyskytují. Kodifikace totiž řídí užívání spisovných prostředků a ovlivňuje i celkový vývoj normy. Zpětně působí na normu a upevňuje ji. Na rozdíl od normy se nemění, je statická. Nemůže zachycovat jednotlivé změny jinak než po etapách, což zapříčiňuje, že se od normy leckdy odchyluje. Každá kodifikace časem zastarává a zvětšuje se tak rozdíl mezi existující normou a kodifikací.⁵²

Úzus označuje obvyklý výskyt jazykového jevu. Jde o „...soubor jazykových prostředků, které jsou ve vžitě podobě užívány jazykovým společenstvím.“⁵³ Hrbáček dále uvádí, že nevytváří normu spisovného jazyka, ale je důležitým zdrojem jejího zjišťování.⁵⁴

3.1.2 Nespisovná čeština

Nespisovná čeština je na rozdíl od spisovného jazyka diferencována teritoriálně i sociálně. Podle Hrbáčka zahrnuje dialekty, interdialekty a soubor speciálních dorozumívacích prostředků.⁵⁵

3.1.2.1 Dialekty

Dialekty jsou zeměpisně a funkčně vymezené útvary nespisovného jazyka. Vztahují se k určitému kraji, jsou užívány v každodenní komunikaci a plní primárně běžně dorozumívací funkci.⁵⁶ Podle Hrbáčka jsou jazykové prostředky dialektů vzhledem ke spisovné češtině omezené, ale zároveň jsou dostatečně rozvinuté na to, aby mohly plnit veškeré potřeby mluvčích.⁵⁷ Dialekty jsou rozděleny do nářečních skupin, které jsou dále vnitřně diferencovány a nesou typické rysy, kterými se odlišují od ostatních.

---

⁵¹ ČECHOVÁ, M. a kol.: *Čeština, řeč a jazyk*. Praha: ISV, 2000, s. 25.

⁵² HRBÁČEK, J.: *Úvod do studia českého jazyka*. Praha: SPN, 1986, s. 80.

⁵³ KARLÍK, P. a kol.: *Encyklopedický slovník češtiny*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 516.

⁵⁴ HRBÁČEK, J.: *Úvod do studia českého jazyka*. Praha: SPN, 1986, s. 76.

⁵⁵ *Tamtéž*, s. 121.

⁵⁶ KARLÍK, P., NEKULA M., PLESKALOVÁ J., eds.: *Dialekt* [online]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/DIALEKT>

⁵⁷ HRBÁČEK, J.: *Úvod do studia českého jazyka*. Praha: SPN, 1986, s. 106.

3.1.2.2 Interdialekty

Interdialekty představují přechodné pásmo mezi spisovným jazykem a nářečími. Během jazykového vývoje se vytvořily 4 interdialekty: obecná čeština, obecná hanáctina, obecná laština a obecná moravská slovenština. Dominantní postavení podle Hrbáčka zaujímá **obecná čeština**. Jelikož má tendenci šířit se mimo své původní hranice, zaujímá největší geografickou rozlohu a mezi mluvčími je nejrozšířenější.⁵⁸ Havránek ji díky tomu považuje více za nářečí sociální než místní.⁵⁹ Pohyb obecné češtiny popisuje i Čechová: „*Obecná čeština vznikla na podkladě středočeského nářečí, rozšiřuje se však i na další území a do sfér dříve vymezených spisovnému jazyku, např. do krásné literatury...*“⁶⁰

Obecná čeština je poměrně stabilizovanou nadnářeční variantou a měla by být užívána především v neveřejné komunikaci. Mezi nejvýraznější rysy patří ej – ý (*dobřej*), ej – í (*cejtit*), í – é (*mlíko*), užití protetického v (*vokno*), zjednodušování souhláskových skupin (*prázniiny*) apod...⁶¹ Karlík popisuje i přechodové pásmo mezi spisovnou a obecnou češtinou, ve kterém může docházet k záměrnému nebo nevědomému míšení obou prostředků.⁶²

3.1.2.3 Speciální dorozumívací prostředky

Skupina speciálních dorozumívacích prostředků podle Hrbáčka zahrnuje prostředky slangové a argotické, které jsou diferencovány sociálně. Tyto lexikální prostředky jsou charakteristické pro vyjadřování určitých sociálních, profesních či zájmových skupin.⁶³ V Novém encyklopedickém slovníku češtiny se souhrnně hovoří o sociolektech.⁶⁴ Já ve své práci budu vycházet z Hrbáčkova výkladu.

Profesní slangy zahrnují vyjadřování lidí stejné profese. Vznikly především z důvodu úspornosti a stručnosti výrazových prostředků. Může jít o slang lékařský, železničářský, hornický apod. Podle Hrbáčka „...*mají povahu nespisovných pracovních*

⁵⁸ HRBÁČEK, J.: *Úvod do studia českého jazyka*. Praha: SPN, 1986, s. 54.

⁵⁹ KARLÍK, P., NEKULA M., PLESKALOVÁ J., eds.: *Obecná čeština* [online]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/OBECN%C3%81%20%C4%8CE%C5%A0TINA>

⁶⁰ ČECHOVÁ, M. a kol.: *Čeština, řeč a jazyk*. Praha: ISV, 2000, s. 26.

⁶¹ HRBÁČEK, J.: *Úvod do studia českého jazyka*. Praha: SPN, 1986, s. 117.

⁶² KARLÍK, P., NEKULA M., PLESKALOVÁ J., eds.: *Obecná čeština* [online]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/OBECN%C3%81%20%C4%8CE%C5%A0TINA>

⁶³ HRBÁČEK, J.: *Úvod do studia českého jazyka*. Praha: SPN, 1986, s. 121.

⁶⁴ KARLÍK, P., NEKULA M., PLESKALOVÁ J., eds.: *Sociolekt* [online]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/SOCIOLEKT>

odborných termínů, nemívají expresivní charakter nebo se v nich expresivnost do té míry nepociťuje jako u slangových slov zájmových.“⁶⁵

Zájmové slangy jsou společné především lidem, kteří sdílí stejné zájmy. V tomto případě jde například o slang sportovní, rybářský apod... Zahrnují ale i prostředky, které jsou typické pro dočasná společenství, jako je například studentský slang. Typická je pro ně variabilita, vysoká synonymnost, expresivita apod...⁶⁶

Poslední skupinou jsou **prostředky argotické**, které jsou vlastní vrstvám společensky izolovaným či vyřazeným. Tyto prostředky používají zloději, žebráci, drogově závislí apod...⁶⁷ Dříve argot vznikal jako utajovací řeč, uplatňovaly se proto různé deformace, užívala se cizí slova nebo docházelo k přenášení významu.⁶⁸

---

⁶⁵ HRBÁČEK, J.: *Úvod do studia českého jazyka*. Praha: SPN, 1986, s. 122.

⁶⁶ *Tamtéž*, s. 123.

⁶⁷ *Tamtéž*, s. 124.

⁶⁸ ČECHOVÁ, M. a kol.: *Čeština, řeč a jazyk*. Praha: ISV, 2000, s. 26-27.

4 Vymezení dětského posluchače

Stanice Rádía Junior je určena dětem ve věku 5 – 12 let (s přesahem 3 – 12 let).⁶⁹ Jak už jsem výše zmiňovala, stanice bere v potaz rozličné zájmy a fungování jednotlivých věkových skupin, a rozlišuje proto ještě děti předškolního a školního věku. Celodenní program rádia zohledňuje specifické zájmy a samozřejmě i limity jednotlivých skupin. Úroveň vnímání, paměti, pozornosti i fantazie se s narůstajícím věkem proměňuje a moderátor musí neustále jednotlivé změny zohledňovat. V této kapitole se budu snažit charakterizovat skupinu dětí předškolního věku a dětí mladšího a středního školního věku, na něž stanice cílí.

4.1 Předškolní věk

Předškolní věk bývá nazýván věkem hry a zahrnuje děti ve věku od 3 do 6 – 7 let. V tomto období se rozvíjí fyzické a psychické předpoklady, jako je paměť či pozornost, které hrají zásadní roli. Ukončení této vývojové fáze představuje vstup dítěte do školy, což znamená velkou změnu v jeho životě. Vágnerová toto období charakterizuje jako „*stabilizaci vlastní pozice ve světě*“.⁷⁰

V tomto období už jsou základní funkce pevně ukotvené a postupně se prohlubují. Pro celé předškolní období je typický výrazný rozvoj řeči. Wedlichová toto období označuje jako „*senzitivní periodu z hlediska rozvíjení řeči*“.⁷¹ Postupně se odlišuje tzv. egocentrická řeč a zdokonaluje se celkový způsob vyjadřování a zpracování jednotlivých skutečností. Je nutné podotknout, že úroveň verbálního vyjadřování je závislá na stupni rozvoje myšlení. Období okolo třetího roku je charakteristické otázkami „*Proč? Jak?*“ Dítě se začíná zajímat o fungování světa a klade množství zvědavých otázek. Rodič, ale i další dospělí musí být v tomto období obzvlášť trpělivý a na všechny otázky dítěti odpovídat. Okolo čtvrtého roku dítě začíná projevovat větší zájem o mluvenou řeč. Poslouchá pohádky, učí se jednoduché říkanky a kratší písničky. V tomto období je proto víc než žádoucí věnovat dětem dostatek času a pozornosti, aby se jejich řečová úroveň mohla

---

⁶⁹ JANDOVÁ, Z.: *Jaké je a bude Rádio Junior*, s. 32 [online]. Praha: Český rozhlas, 2013 [cit. 8.7.2017]. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/03117172.pdf

⁷⁰ VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie I.: Děti a dospívání*, 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005, s. 173.

⁷¹ WEDLICHOVÁ, I.: *Vývojová psychologie*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2010, s. 14.

neustále zlepšovat a aby před vstupem do školy zvládaly řeč jak po stránce formální, tak obsahové.

Pro předškolní věk je podle Vágnerové také typický i tzv. dětský egocentrismus, který ovlivňuje nejen myšlení ale i samotnou komunikaci⁷². Dítě ještě nechápe, že druzí mohou mít odlišný pohled na svět, a to jim dodává určitou jistotu. Děti tak reflektují svůj názor především ve svém vyprávění, hře nebo kresbě.

Kognitivní vývoj dítěte v předškolním věku spadá do období intuitivního myšlení. Podle Piageta má mnoho limitů, je nepřesné a není schopné zohledňovat lidskou logiku. Myšlení je v tomto období rovněž egocentrické a celkové uvažování je zaměřené jen na jednu oblast. Typická je pro něj také útržkovost, nekoordinovanost a nepropojenost.⁷³ Vágnerová dále popisuje výrazný nárůst kapacity paměti, rozvíjí se všechny její složky, především mechanická paměť.⁷⁴ Charakteristická je pro toto období i dokonale rozvinutá fantazie. Předškolní děti ještě nevidí rozdíl mezi skutečností a představou. Důležitou roli hraje v tomto období hra. Může jít o symbolickou hru, která často interpretuje postoje dítěte ke světu i k sobě samému, pomáhá mu vyrovnat se s realitou a umožňuje mu vytvořit si alespoň na chvíli svůj svět. Tematická hra je poté zaměřena především na procvičování rolí, řešení různých situací apod. Stěžejní význam má i pohádka. Respektuje pravidla, kdy dobro vítězí nad zlem, a pro děti je jasná a srozumitelná. Pomáhá jim pochopit fungování světa, učí je, jak zvládat určité situace, ukazuje jim fungování vztahů a vymezuje jednotlivé sociální role. „*Pohádkový svět se dítěti jeví bezpečný, protože se v něm může snadno orientovat a lze se na něj spolehnout.*“⁷⁵

V předškolním věku se také rozvíjí dětská iniciativa. Dítě má potřebu něco tvořit, překonávat překážky a ověřovat si svoje schopnosti. Rozvíjí se také sociální stránka dítěte. Dochází k odpoutání od rodiny, dítě začíná navazovat nové vztahy s vrstevníky a připravuje se tak na budoucí život ve společnosti. S tím souvisí i změna aktivit, kdy jsou samostatné činnosti dítěte nahrazovány kolektivními a dítě tak má možnost naučit se, jak s ostatními spolupracovat nebo se prosadit.

Verbální schopnosti se po celé předškolní období zdokonalují, vrchol podle Vágnerové představuje nástup do školy, kdy mají být schopnosti na takové úrovni, aby dítě zvládlo vstup do nového prostředí a všechny požadavky s tím spojené. Děti se neustále

---

⁷² VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie I.: Děti a dospívání*, 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005, s. 174.

⁷³ Tamtéž, s. 174.

⁷⁴ Tamtéž, s. 191.

⁷⁵ Tamtéž, s. 183-187.

zdokonalují v každodenní komunikaci s rodiči, vrstevníky a výrazný vliv má i působení médií. Nejdůležitější roli v tomto období hrají rodiče, od kterých se děti učí různým způsobům vyjadřování, snaží se napodobit jejich projev apod... Děti si postupně rozšiřují slovník, učí se významy nových slov pomocí kontextů a situací. Experimentují s novými výrazy a různými způsoby je obměňují. Neustálým cvičením komunikace si také osvojují gramatická pravidla. „Od 4 let začínají děti mluvit v delších a složitějších větách, později i v souvětích. Ve 4 letech dovedou správně užívat budoucího času, mezi 4 – 6 roky si osvojí veškeré způsoby užívání sloves. Zvyšuje se četnost užívání minulého času, obvykle ve vyprávění o minulých událostech. Avšak stále dělají chyby...”⁷⁶ Děti se učí chápat komplexnější vztahy, které se odrážejí i v tvoření složitějších konstrukcí a výrazů. Vývojová psychologie popisuje také postupně se rozvíjející porozumění prostoru, času a počtu. Dítě například chápe snáz prostorové vztahy než časové, což se odráží i v užívání příslovečných výrazů (převládají např. místní výrazy nad časovými). V jejich vyprávění se však stále objevují nepřesnosti, zejména u vyjadřování složitějších vztahů.⁷⁷

Vágnerová uvádí, že prožívání předškolních dětí se vyznačuje větší stabilitou, i přestože je stále intenzivní. Většina prožitků je vázaná na konkrétní situaci, která může vyvolat negativní či pozitivní reakce. V tomto období ubývá negativních reakcí a převládají pozitivní. S tím souvisí i postupné zvládání negativních emocí, které už jsou děti schopné v rámci možností regulovat. Cílem emočního vývoje v tomto období je komplexní porozumění i postupné chápání příčin vzniku různých reakcí. Rozvíjí se také emoční inteligence, která je pro toto období stěžejní. Děti se cvičí ovládat své emoce, chápou své prožívání a umí projevit empatii k pocitům druhých. Na konci tohoto období se děti dokážou orientovat ve svém prožívání i v prožívání druhých lidí. Díky narůstajícím zkušenostem jsou schopné zohlednit skutečnost, že výraz může mít jiný význam, než se ve skutečnosti zdá, a danou reakci správně vyhodnotit.⁷⁸

4.2 Mladší a střední školní věk

Další vývojové období začíná nástupem do školy. Doposud celkový rozvoj osobnosti ovlivňovalo hlavně prostředí domova, nejbližší členové rodiny a v pozdější fázi prostředí mateřské školy a postupně narůstající kontakt s vrstevníky. V tomto období má naopak značný vliv na rozvoj dětské osobnosti právě škola.

---

⁷⁶ VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie I.: Děti a dospívání*, 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005, s. 195.

⁷⁷ *Tamtéž*, s. 188-189.

⁷⁸ *Tamtéž*, s. 199.

Školní věk je podle Vágnerové rozdělen na mladší, střední a starší. Raný školní věk zahrnuje období od 6 – 7 let do 8 – 9 let. Následuje střední školní věk, který trvá až do přechodu na druhý stupeň základní školy. Vývoj dítěte pokračuje a vytváří si tak předpoklady pro budoucí život. Období druhého stupně základní školy reflektuje starší školní věk, který je ukončen povinnou školní docházkou.⁷⁹

Vývojová psychologie charakterizuje dětské myšlení v tomto období jako logické a vázané na realitu. Dítě umí účelně použít minulé zkušenosti, a postupně tak poznává okolní svět. Podle Piageta spadá tento věk do stádia konkrétních logických operací, které trvá až do 11 – 12 let.⁸⁰ Uvažování je velmi dynamické a s narůstajícím věkem se proměňuje. Vágnerová popisuje, že logické myšlení ještě není úplně zakotveno a zpočátku se váže ke kontextu.⁸¹ Mladší děti ještě úplně nezvládají zobecňování získaných poznatků, proto hlavně ze začátku čerpají z konkrétní zkušenosti. S narůstajícím věkem jsou ale jejich schopnosti stále více koordinovány a zdokonalovány a děti uvažují komplexněji. Vývoj uvažování je vidět i ve způsobu přemýšlení o sobě samém, i o okolním světě. V průběhu vývoje se také proměňují způsoby zpracovávání informací, které už dítě umí diferencovat. Je schopné věnovat pozornost zásadním informacím a ty okrajové eliminovat. V průběhu prvního stupně narůstá kapacita a kvalita pozornosti, postupně roste i její ovládání. Pokračuje i rozvoj paměti, která narůstá především v období mladšího a středního školního věku. U mladších žáků převažuje mechanická paměť, k zapamatování si často vybírají náhodné jevy, které ještě neumí efektivně zpracovat. „*Ve středním školním věku se rozvíjí selektivita a schopnost přesouvat pozornost*“⁸² Starší žáci využívají složitější strategie zapamatování, jako jsou například asociace.

Při vstupu do školy musí mít dítě osvojené potřebné jazykové kompetence a dostatečnou slovní zásobu. Základní jazyková úroveň se ve školním prostředí dále rozvíjí, přestože ne tak dynamicky, jako v předchozích fázích. Dochází především k rozšiřování slovníku o specifické výrazy, děti lépe chápou celkovou strukturu jazyka a získávají tak i větší kontrolu nad jeho užíváním. „*V rámci výuky mateřského jazyka se děti učí chápat rozdílnost, podobnost i totožnost významu jednotlivých slov, hledat synonyma, vysvětlit význam mnohoznačných slov, nebo naopak rozlišovat slova, která stejně znějí, ale mají jiný*

---

⁷⁹ VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie I.: Děti a dospívání*, 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005, s. 237.

⁸⁰ WEDLICHOVÁ, I.: *Vývojová psychologie*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2010, s. 17.

⁸¹ VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie I.: Děti a dospívání*, 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005, s. 242.

⁸² *Tamtéž*, s. 256.

význam.⁸³ Rozvíjí se také syntaktická složka. V řečové produkci se častěji objevují delší a složitější věty, užívání gramatických pravidel je uvědomělejší a postupuje na vyšší úroveň. V počátcích školní docházky mívají děti problém s porozumění složitějších konstrukcí, ale během prvních dvou let jejich gramatické znalosti rostou a děti tak lépe chápou i složitější jevy. Podle Vágnerové jsou žáci schopni záměrné aplikace gramatických pravidel teprve na konci středního školního věku.⁸⁴

Mladší školáci jsou vystaveni novému prostředí, odlišným požadavkům ze školního prostředí a celkově se mění charakter jejich dosavadní činnosti. Jsou emočně stabilnější a postupně narůstá i odolnost vůči přibývajícím zátěžím. Dále se rozvíjí emoční inteligence, děti se lépe orientují v pocitech, snáz je dokážou ovládat. Podle Vágnerové jsou schopné vyhodnotit vlastní pocity a některé projevy potlačit.⁸⁵ V této fázi se zdokonaluje i hodnocení sebe sama. Děti čerpají z nových zkušeností, porovnávají své chování a postoje s ostatními a tvoří si vlastní názory. Rozvíjí se i sebekontrola, která ale ještě není rozvinuta úplně. Vágnerová je toho názoru, že chování dětí mladšího a středního školního věku musí být ještě regulováno dospělými.⁸⁶

Na prvním stupni ještě přetrvává zájem o pohádky, které jsou ale postupně upozaďovány a nahrazují je krátké povídky, encyklopedie nebo historické či zeměpisné knihy. Veškeré poznatky a zkušenosti získávají děti nejen z televize, rádia či internetu, ale i ze školního prostředí a mimoškolních aktivit, které se tímto obdobím množí. Činnost hry, která dominovala v předchozím období, je nahrazována školní prací, která s sebou nese svá specifika, a postupně v dětském životě zaujímá dominantní roli.

4.3 Pozornost posluchačů

Existují pravidla, která se snaží o udržení a přilákání nových posluchačů. Podle Vlčka, z jehož práce v této kapitole vycházím, se mluví o pohybu vpřed. Posluchač musí mít neustále pocit, že se ve vysílání něco děje. V rozhlasovém vysílání se uplatňují stručné vstupy, které využívají tzv. anonční systém. Ten spočívá v tom, že moderátoři průběžně ohlašují, co bude následovat, a snaží se tak u posluchače vyvolat zájem o další poslech. Dalším bodem, který souvisí s pohybem vpřed, je nemluvit o tom, co bylo. Vlček považuje za největší prohřešek věty typu: „*Jak už jsem minule řekl.*“ apod. Nový posluchač totiž

---

⁸³ Tamtéž, s. 260.

⁸⁴ VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie I.: Děti a dospívání*, 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005, s. 261.

⁸⁵ Tamtéž, s. 263.

⁸⁶ Tamtéž, s. 265.

neví, na co moderátor navazuje, co bylo řečeno v předchozím vstupu apod. Dalším typickým prvkem rozhlasového vysílání je podle něho také mechanismus opakování. Každé rádio má k dispozici své vlastní specifické slogany, které v jednotlivých intervalech opakuje, a napomáhá tak posluchači k vytvoření emocionální vazby ke stanici či jednotlivým pořadům. Opakuje se především název stanice, aby posluchač věděl, jakou stanici poslouchá, případně, jakou si naladí příště. Dále se opakuje typický slogan, minimálně třikrát v hodině, a samozřejmě i klíčová slova. Opakování klíčových slov s sebou ale nese také svá pravidla. Moderátor má dopředu vytyčeno, jaké obraty může a nesmí používat. Užíváním těchto výrazů se tak snaží zapůsobit na posluchače a vyvolat mezi jím a stanicí pozitivní emocionální vazbu. Zásadní informace jako jména, čísla či další údaje by se měly asi po třiceti vteřinách opakovat.⁸⁷

---

⁸⁷ VLČEK, J.: *Rádio jako emocionální médium*, s. 44 [online]. Praha: Český rozhlas, 2007 [cit. 8.7.2017]. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/02182557.pdf

5 Řeč orientovaná na dítě

Řeč orientovaná na dítě neoznačuje standardní formu lidské řeči. Jde o zjednodušenou podobu, kterou uplatňují rodiče, aby svým dětem usnadnili pochopení a pomohli jim osvojit si jazyk.⁸⁸ Řeč orientovanou na dítě však nezjednodušují pouze rodiče, ale i další dospělí. Ve své práci budu sledovat, zda některé rysy řeči orientované na dítě přetrvávají i v projevech moderátorů.

Existuje řada prací, které se zaměřují na to, jak je řeč dospělých zjednodušována, a to po stránce gramatické, lexikální nebo zvukové.⁸⁹ Průcha dokládá, že většina z nich je orientována spíše na řeč matek. Na rozdíly v komunikaci matek a otců upozorňuje ve své publikaci také Saicová – Římalová, přičemž komunikaci s otci hodnotí jako obtížnější.⁹⁰ Šulová ještě doplňuje, že otcové často užívají méně obvyklá slova a často vyžadují vysvětlení řečeného.⁹¹ I tato tvrzení se ve své práci budu snažit zohledňovat, případné rozdíly zaznamenávat a analyzovat.

Řeč orientovaná na dítě nese typické rysy, Průcha mluví o tzv. zjednodušeném registru. Bývá sem řazeno pomalejší tempo řeči, zřetelná artikulace nebo výraznější intonace. Významným rysem je i užívání velkého množství zdvořilostí a dětských slov. Převládají slova z jádra slovní zásoby, slova s nízkou frekvencí se objevují spíše výjimečně a až později narůstají. Dospělí volí jednoduché větné celky a snaží se omezit užívání vedlejších vět. Pro matky je také typická redundantnost a tendence k opakování některých otázek.⁹²

---

⁸⁸ PRŮCHA, J.: *Dětská řeč a komunikace: Poznatky vývojové psycholingvistiky*. Praha: Grada, 2011, s. 96.

⁸⁹ Například SEKEROVÁ K., SEKERA O. *Řeč orientovaná na dítě - rodičovské perspektivy a limity*; SLANČOVÁ, D. *Řeč autority a lásky*; SEKEROVÁ, K. *Výzkum řeči orientované na dítě. Slovo a obraz v komunikaci s dětmi*.

⁹⁰ SAICOVÁ-ŘÍMALOVÁ, L.: *Osvojování jazyka dítětem*. Praha: Karolinum, 2016, s. 34.

⁹¹ PRŮCHA, J.: *Dětská řeč a komunikace: Poznatky vývojové psycholingvistiky*. Praha: Grada, 2011, s. 99.

⁹² *Tamtéž*, s. 97.

6 Český rozhlas

Český rozhlas je veřejnoprávní rozhlasová stanice s dlouholetou tradicí. Své pravidelné vysílání zahájila 18. května 1923, ale jako samostatný subjekt funguje až od 31. prosince 1992.⁹³ Generálním ředitelem je v současné době René Zavoral, který byl do funkce zvolen 21. ledna 2016.⁹⁴

Český rozhlas je celoplošná publicistická a zpravodajská stanice, která se snaží podávat objektivní informace nejen z domova, ale i ze světa. Předává svým posluchačům řadu důležitých poznatků, informuje o významných událostech a poskytuje zásadní informace z politické, kulturní či historické sféry. Základním posláním stanice je informovat a vzdělávat širokou veřejnost, podávat nezkreslené informace, a snažit se tak o maximální pravdivost prezentované skutečnosti.⁹⁵

V kodexu Českého rozhlasu, který vymezuje práva a povinnosti Českého rozhlasu vzhledem k veřejnosti, je věnován celý článek dětskému posluchači. „Český rozhlas považuje za svou povinnost vůči dětskému posluchači především pomáhat mu objevovat a přijímat za vlastní základní etické hodnoty demokratické společnosti...“⁹⁶ Vede dětské posluchače ke kulturní orientaci, zprostředkovává jim české i světové pohádky, navazuje na tradici rozhlasových her, vytváří výchovné a vzdělávací pořady apod. Přispívá k národnostní a etické toleranci, respektu, snaží se dětem přiblížit problematiku zdravotně postižených dětí a ukazuje jim možnosti společného soužití. Kodex se také vyjadřuje ke komerční části svého programu a zdůrazňuje svou snahu o zabránění jakéhokoli případného negativního působení na dětské publikum.⁹⁷

6.1 Struktura ČRo

Stanice Českého rozhlasu můžeme rozdělit na dva základní typy. Prvním typem jsou celoplošné stanice, kterých je v současné době deset.⁹⁸ První stanicí je Český rozhlas Radiožurnál, který se zaměřuje především na zpravodajství a publicistiku, ale zprostředkovává například i domácí či zahraniční sportovní přenosy. Vysílá nepřetržitě 24

---

⁹³ <http://www.rozhlas.cz/informace/informace/>

⁹⁴ http://www.rozhlas.cz/lide/vedeni/_zprava/mgr-rene-zavoral--1171912

⁹⁵ http://www.rozhlas.cz/rada/legislativa/_zprava/kodex-ceskeho-rozhlasu--789056

⁹⁶ http://www.rozhlas.cz/rada/legislativa/_zprava/kodex-ceskeho-rozhlasu--789056

⁹⁷ http://www.rozhlas.cz/rada/legislativa/_zprava/kodex-ceskeho-rozhlasu--789056

⁹⁸ <http://www.rozhlas.cz/stanice/portal/>

hodin denně a posluchačům tak přináší nejnovější informace z domova i ze světa.⁹⁹ Český rozhlas Dvojka má širší rozpětí a snaží se oslovit mladší i starší generaci. Do svého programu zařazuje pohádky, rozhlasové hry, četbu na pokračování nebo rozhovory s významnými hosty.¹⁰⁰ Český rozhlas Vltava mapuje především kulturní oblast. Přináší informace o aktuálním dění v oblasti hudby, filmu, divadla apod. Nechybí ani živé rozhovory či záznamy z kulturních akcí.¹⁰¹ Český rozhlas Plus existuje od roku 2013 a poskytuje informace z politické sféry, z oblasti vědy a techniky nebo historie.¹⁰² Pro milovníky hudby byly vytvořeny i rozhlasové stanice, které se věnují jednotlivým hudebním žánrům a snaží se vyjít vstříc hudebnímu vkusu mladší i starší generace. Český rozhlas D-dur vysílá především klasickou hudbu od období renesance do současnosti.¹⁰³ Příznivci swingu a jazzu si mohou naladit Český rozhlas Jazz, který mimo jiné přináší nejnovější aktuality z české i zahraniční scény.¹⁰⁴ Radio Wave je naopak určeno mladé generaci. Zaměřuje se především na moderní hudební scénu, jako je hip hop, funk, dub apod... Přináší rozhovory s významnými osobnostmi a novinky z domácího i zahraničního prostředí.¹⁰⁵ Vysílání pro děti zajišťují stanice Rádio Junior písničky a Rádio Junior, kterému se budu věnovat v samostatné kapitole. Zahraniční vysílání jako jediná stanice poskytuje Radio Praha, a to nejen v českém jazyce, ale také v anglickém, německém, francouzském, španělském nebo ruském.¹⁰⁶

Druhou skupinu představují tzv. regionální stanice, které posluchačům přináší informace z nejbližšího okolí. Specializují se na určitý region, ze kterého také vysílají. Mají přehled o nejrůznějších akcích, zprostředkovávají nejnovější zprávy a události a věnují se tématům, které jsou v dané oblasti aktuální. V současné době jich je třináct.¹⁰⁷

---

⁹⁹ <http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/portal/>

¹⁰⁰ <http://www.rozhlas.cz/dvojka/portal/>

¹⁰¹ <https://vltava.rozhlas.cz/>

¹⁰² <http://www.rozhlas.cz/plus/portal/>

¹⁰³ <https://d-dur.rozhlas.cz/>

¹⁰⁴ <https://jazz.rozhlas.cz/>

¹⁰⁵ <http://www.rozhlas.cz/radiowave/portal/>

¹⁰⁶ <http://radio.cz/en>

¹⁰⁷ <http://www.rozhlas.cz/stanice/portal/>

6.2 Vývoj dětského vysílání na ČRo

„Český rozhlas je unikátní výrobce pořadů pro děti a mládež, které mají ambice předat svým posluchačům něco víc než jen povrchní zábavu.“¹⁰⁸ napsal v úvodu svého článku, z něhož budu i dále vycházet, Filip Rožánek. Cesta Českého rozhlasu k dětskému posluchači a finálního vytvoření nové stanice pro děti podle něho nebyla jednoduchá. Od samého počátku byla doprovázena řadou překážek, které zahrnovaly nejen finanční stránku, ale odrážely i problémy s časem, který byl často věnovaný jiným programům, než těm pro děti. Od roku 2001 se začaly rozvíjet webové stránky určené dětem. První webovou stránkou bylo Spektrum, které se později přejmenovalo na Děti a následně na Webík¹⁰⁹, který přetrvává dodnes. Jeho obsah spravovala Lenka Kupková, která mimo jiné organizovala soutěž „Malujeme po síti“¹¹⁰, kam děti z celého světa zasílaly své ilustrace na určité téma. Roku 2010 přibyl TeenWeb, který měl za úkol oslovovat teenagery. Kvůli vysoké konkurenci a dalším limitům nebyl web tak navštěvovaný a roku 2012 zanikl. Jednotlivé weby i dílčí pořady stanic Českého rozhlasu, jako například pořad Domino, Hajaja či Rádio na polštář, které však přes veškerou snahu nekorespondovaly se zájmy nejmenší generace a postupně se dostávaly na okraj zájmu. Až v roce 2011 přišla reforma dětského vysílání s nástupem tehdejšího ředitele Mgr. Petera Duhana. Tým odborníků pod vedením Filipa Rožánka shromáždil nejen detailní informace o současné dětské generaci, jejich zájmech a hodnotách, ale zmapoval i současnou konkurenční scénu. To už byl základ, na kterém byla stanice schopna stavět, a mohla tak přistoupit k realizaci projektu. Vedoucím centra pro děti a mládež se stala Zora Jandová, která měla celou proměnu vysílání na starosti. Nový program si kladl za cíl oslovovat různé věkové kategorie dětí ve věku od 5 – 12 let (s přesahem 3 až 12 let). K 1. březnu 2013 vstoupila stanice do digitálního vysílání, tudíž si ji posluchači mohli naladit nejen na webu, ale i v televizi. Stanice také upravila celodenní program, který byl sestaven v souladu s přirozeným průběhem dne dětí, a rovněž zohledňoval jednotlivé věkové kategorie posluchačů v danou dobu. Dopolední vysílání tak bylo například určeno hlavně dětem v mateřských školách a postupně pokračovalo směrem k těm starším. Celodenní program tvořily pohádky,

---

¹⁰⁸ ROŽÁNEK, F. *Dětské vysílání Českého rozhlasu hledá cestu k digitální generaci*, s. 30 [online]. Praha: Český rozhlas, 2013 [cit. 8.7.2017]. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/03117172.pdf

¹⁰⁹ <http://www.rozhlas.cz/webik/portal/>

¹¹⁰ <http://www.rozhlas.cz/malujeme/portal/>

písničky, četby na pokračování, ale i seriály, dobrodružné příběhy, soutěže a v neposlední řadě i povídání se zajímavými hosty.¹¹¹

6.3 Význam rozhlasového vysílání pro děti

V dnešní době zájem o rozhlasové vysílání slábne. Zatímco v minulých letech mělo velký vliv na dospívání dítěte, dnes je znatelně menší. S neustálým rozvojem vědy a techniky se audiovizuální média upořádávají. Podle Lemishe je v současné době poslech vedlejší aktivitou, která má doprovodný charakter, například při jízdě autem či sportu.¹¹² Podobně smýšlí i Kutálková, která ve své knize publikaci zdůrazňuje význam rozhlasového vysílání „...zatímco od televize budeme muset asi děti odtrhnout, k rozhlasu bychom je měli spíš strkat. Nejen pro nesporné kvality některých pořadů, ale i proto, že podporují také schopnosti naslouchat a přemýšlet.“¹¹³ Vyzdvihuje především četby na pokračování a nedělní pohádky. Podle Zory Jandové je stanice „bezpečným místem pro dětské aktivity“¹¹⁴. Nezprostředkovává dětem jen zábavu, ale snaží se do svého programu zapojit i takové činnosti, které rozvíjejí potenciál posluchače. Přináší informace z nejrůznějších oblastí, které děti vzdělávají, a nabízí jim několikrát pohled na svět, který je učí toleranci a vzájemnému respektu. V neposlední řadě podporuje i samotnou komunikaci mezi dětmi. Zprostředkovává svým posluchačům i svět dospělých a snaží se jim pomoci zorientovat se. Na druhé straně umožňuje i dospělým proniknout do světa dětí. Tím se snaží o vytvoření vzájemného porozumění mezi generacemi, tedy nejen mezi dětmi a rodiči, ale i prarodiči či pedagogy a dalšími vychovateli. V posledních letech také Český rozhlas rozšiřuje své působení směrem k mateřským a základním školám. Organizuje různé akce, výtvarné, literární či hudební soutěže nebo tematická vystoupení. Pořádá besedy s pedagogy o možnostech navázání či případného rozšíření spolupráce a prohlubuje dosavadní spolupráci s dětmi a vychovateli v dětských domovech.¹¹⁵

---

¹¹¹ ROŽÁNEK, F.: *Dětské vysílání Českého rozhlasu hledá cestu k digitální generaci*, s. 30-32 [online]. Praha: Český rozhlas, 2013 [cit. 8.7.2017]. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/03117172.pdf

¹¹² LEMISH, D.: *The Routledge International Handbook of Children, Adolescents and Media*. 1. vyd. New York a Abingdon: Routledge, 2015, s. 137.

¹¹³ ROŽÁNEK, F.: *Dětské vysílání Českého rozhlasu hledá cestu k digitální generaci*, s. 30 [online]. Praha: Český rozhlas, 2013 [cit. 8.7.2017]. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/03117172.pdf

¹¹⁴ JANDOVÁ, Z.: *Jaké je a bude Rádio Junior*, s. 32 [online]. Praha: Český rozhlas, 2013 [cit. 8.7.2017]. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/03117172.pdf

¹¹⁵ JANDOVÁ, Z.: *Jaké je a bude Rádio Junior*, s. 32-33 [online]. Praha: Český rozhlas, 2013 [cit. 8.7.2017]. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/03117172.pdf

6.4 Rádio Junior

Rádio Junior je digitální stanice Českého rozhlasu určená dětem ve věku od 5 do 12 let.¹¹⁶ Cílovou skupinou je dětské publikum v předškolním a školním věku. Mluvené slovo spolu s dalším programem zařizuje Rádio Junior¹¹⁷, doprovodný charakter má Rádio Junior – Písničky¹¹⁸, který je omezen na hudební složku. Na území České republiky jde o jedinou stanici, která pro dětského posluchače vysílá 24 hodin denně, sedm dní v týdnu.¹¹⁹ Protože jde o internetové rádio využívající nejnovější moderní technologie, posluchač si může stanici naladit ve svých telefonech, tabletech či moderních televizích¹²⁰. Zkušební provoz zahájila stanice 3. září 2012, od 1. března 2013 vysílá nepřetržitě celý den.¹²¹ Maskoty jsou vzhledem k dětskému posluchači pohádkové postavy, které se průběžně objevují v celodenním vysílání. Nejznámějším z nich je strašidlo s nápadnými barevnými ušima Ušoun Rušoun¹²². Jeho velké uši umí nejen vysílání přijímat, ale zároveň ho ruší, čímž ve vysílání způsobuje nejrůznější neplechy. Důležitou roli zaujímají i další postavy, bez kterých by se vysílání neobešlo. S vílou Budínkou si mohou děti společně zazpívat a se skřítkem Hajajou se večer ukládají ke spánku.¹²³

Rádio vysílá dennodenně v opakujících se blocích, které zahrnují nejen povídání na dané téma, ale i pohádky, písničky, rozhlasové hry, čtení na pokračování apod. Pro úplnost uvádím dopolední program z 3. července 2017:

0:00 Ušounův snář
07:00 Zprávičky
7:05 Ušounův start
7:15 Minutová hra Rádía Junior
7:20 Ušounův start
7:30 Pro slepičí kvoč
7:32 Ušounův start
8:00 Zprávičky

---

¹¹⁶ <http://www.radiojunior.cz/>

¹¹⁷ <http://www.radiojunior.cz/>

¹¹⁸ <http://prehovac.rozhlas.cz/webik/>

¹¹⁹ https://cs.wikipedia.org/wiki/R%C3%A1dio_Junior

¹²⁰ <http://www.radiojunior.cz/jak-nas-naladite>

¹²¹ ROŽÁNEK, F.: *Dětské vysílání Českého rozhlasu hledá cestu k digitální generaci*, s. 31 [online]. Praha: Český rozhlas, 2013 [cit. 8.7.2017]. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/03117172.pdf

¹²² <http://www.radiojunior.cz/o-stanici-radio-junior>

¹²³ <http://www.radiojunior.cz/o-stanici-radio-junior>

8:05 Ušounoviště
 8:30 Soutěž – Planeta R
 8:40 Pohádky a nepohádky
 8:50 Ušounoviště
 9:00 Zprávičky
 9:05 Ušounoviště
 9:10 Notováníčko
 9:20 Ušounoviště
 9:30 Vzkazovna
 9:40 Ušounoviště
 9:45 Soutěž – Planeta R
 9:50 Ušounoviště
 10:00 Pohádky a nepohádky
 10:15 Ušounoviště
 10:40 Pro slepičí kvoč
 10:47 Ušounoviště
 11:00 Notováníčko
 11:10 Ušounoviště
 11:30 Pohádky a nepohádky
 11:40 Ušounoviště
 12:00 Ušounovo po O¹²⁴

Rádio Junior má také vlastní webové stránky, které jsou průběžně aktualizovány a doplňovány.¹²⁵ Posluchači tak mají k dispozici celodenní program, informace o právě probíhajících i nadcházejících soutěžích či dalších akcích. Dále si mohou vyzkoušet například zeměpisné či historické kvízy, zahrát si hry, jako je pexeso, puzzle, omalovánky¹²⁶ apod. Objevují se zde i aktivity jako Zvukohraní¹²⁷, v němž se děti mohou na chvíli stát muzikanty, nebo Třídění¹²⁸, kde se podle společných rysů člení předměty do jednotlivých skupin. Zvláštním oddílem je Poradna¹²⁹, kde mají děti možnost řešit

---

¹²⁴ <http://www.rozhlas.cz/program/stanice/#/radiojunior/2017-07-03>

¹²⁵ <http://www.radiojunior.cz/>

¹²⁶ <http://www.radiojunior.cz/>

¹²⁷ <http://hry.rozhlas.cz/radiojunior/zvukohrani/list>

¹²⁸ <http://hry.rozhlas.cz/radiojunior/trideni/list>

¹²⁹ <http://www.radiojunior.cz/poradny>

problémy s domácími zvířaty (Zvířecí poradna) nebo se mohou radit o svých osobních problémech (Linka důvěry). Pokud děti potřebují pomoci, mohou napsat přímo do rádia na Linku důvěry¹³⁰, kde jim na dotaz odpoví psycholog Českého rozhlasu, nebo rovnou zavolat na Linku bezpečí.

Rádio Junior také pořádá nejrůznější soutěže. Na webových stránkách se jim věnuje samostatný oddíl Soutěže¹³¹, který informuje o nadcházejících akcích a jejich podmínkách, zveřejňuje příspěvky o těch, které v minulosti proběhly apod. Děti se mohou zúčastnit soutěží jako Eurorebus, Hledej slova, Česko zpívá nebo Malování po síti. V současné době běží soutěž Planeta R¹³², ve které se děti snaží zachránit planetu tím, že vytváří domácí mýdla.

Web Rádía Junior neopomíjí ani dospělí. Speciální rubrika Pro dospělé¹³³ publikuje nejrůznější články na vybraná témata. Snaží se nejen rodičům, pedagogům či dalším vychovatelům poskytnout dostatek informací, aby se v dětském světě orientovali a měli o něm dostatečný přehled. Věnuje se například tématu školy (*Odklad školní docházky. Mohou pomoci přípravné třídy nebo "nultáky"?*¹³⁴), komunikaci (*Jaké dětské knihy jsou "in"?*¹³⁵), zdraví (*Jak poskytnout první pomoc?*¹³⁶) a publikuje další příspěvky z různých oborů.

Speciálním webem pro nejmenší jsou webové stránky Webík¹³⁷, kde si děti mohou vybrat mezi množstvím různých pořadů, pohádek, seriálů a her.

Rádio Junior komunikuje se svými posluchači i prostřednictvím svého účtu na Facebooku¹³⁸. Jeho prostřednictvím jsou sdíleny pozvánky na nejrůznější akce a soutěže, upoutávky na nové pořady apod. Jednotliví moderátoři zde publikují zajímavé články a sdílejí fotografie a videa z vysílání či doprovodných akcí.

---

¹³⁰ <http://www.radiojunior.cz/linka-duvery--1176372>

¹³¹ <http://www.radiojunior.cz/souteze>

¹³² <http://www.radiojunior.cz/hrajte-planetu-r--1737086>

¹³³ <http://www.radiojunior.cz/atrium>

¹³⁴ <http://www.radiojunior.cz/odklad-skolni-dochazky-mohou-pomoci-pripravne-tridy-neboli-nultaky--1737553>

¹³⁵ <http://www.radiojunior.cz/jake-detske-knihy-jsou-in--1705466>

¹³⁶ <http://www.radiojunior.cz/detske-urazy-jakou-poskytnout-prvni-pomoc--1736912>

¹³⁷ <http://www.rozhlas.cz/webik/portal/>

¹³⁸ <https://www.facebook.com/radiojuniorcz/?fref=ts>

6.4.1 Pořady Rádia Junior

Cvičíme uši¹³⁹ je zábavný pořad pro nejmladší děti, v němž se děti cvičí v tom, jaké zvuky vydávají věci a zvířata kolem nich.

Děsdějepis¹⁴⁰ se věnuje historickým tématům. Pořad je plný strašidelných a poutavých příběhů, které dětem zprostředkovávají jindy ne úplně oblíbenou látku. Děti se tak dozví, jak například vznikla Babylonská říše, jací panovníci vládli krutě nebo jak se lovíli mamuti.

Kašpárkovy poslouchačky jsou průvodcem textu hudební produkce „*superhusté bejbypankové kapely*“¹⁴¹. Kašpárek, který celým pořadem provází, dětem vysvětluje, o čem jednotlivé písně vypráví.

Klub Rádia Junior¹⁴² zahrnuje povídání se zajímavými hosty, čtení na pokračování, vyprávění skřítky Hajaji a v poslední řadě i různé soutěže.

Minutové hry¹⁴³ jsou krátké příběhy a pohádky, které se vysílají ve všední dny. O víkendu jsou součástí pořadu Klub Rádia Junior.

Notováníčko¹⁴⁴ je hudební pořad, který se zaměřuje na lidové písně. Pořadem děti provází postava Víly Budínky, která vysvětluje nejen význam problémových slov, ale přibližuje jim také, o čem která písnička vypráví.

Pro slepičí kvoč¹⁴⁵ je rubrika určená nejmenším posluchačům. Jednotlivá témata dětem poskytují odpovědi na vše, co je zajímá. Pořad spadá pod vedení Šárky Fenykové, která čerpá podněty ve školkách a odpovědi dává dohromady společně s týmem odborníků.

Retropísnička¹⁴⁶ dětem přibližuje hudební produkci z minulých let. Zařazuje hlavně hity, které poslouchali rodiče či dokonce prarodiče současných posluchačů.

Ve škole i po škole s Vendou a Fránou¹⁴⁷ je pořad, který je vystavěn především na dialogické komunikaci dvou spolužáků Vendy a Fráni. Skrze jejich povídání se děti dozvídají o veškerých příhodách ze školy i mimo ni. Kluci ze 4. C vypráví o svých úspěších i průšvících, problémech s gramatikou apod.

---

¹³⁹ <http://www.radiojunior.cz/cvicime-usi>

¹⁴⁰ <http://www.radiojunior.cz/desdejepis>

¹⁴¹ <http://www.radiojunior.cz/kasparkovy-poslouchacky-radio-junior--1466424>.

¹⁴² <http://www.radiojunior.cz/klub-radio-junior>

¹⁴³ <http://www.radiojunior.cz/minutove-hry>

¹⁴⁴ <http://www.rozhlas.cz/webik/notovanicko>

¹⁴⁵ <http://www.radiojunior.cz/pro-slepici-kvoc>

¹⁴⁶ <http://www.radiojunior.cz/retropisnicka>

¹⁴⁷ <http://www.radiojunior.cz/venda-a-frana>

Pořad **Všechno nás baví**¹⁴⁸ vypráví o rozmanitých možnostech dnešního světa. Přibližuje dětem zákonitosti přírody, tradiční řemesla, která už v současné době skoro vymizela, o možnostech cestování, chemických pokusech a mnoha dalším.

Ve **Vzkazovně**¹⁴⁹ mohou děti nechat zahrát písničku kamarádům, rodičům nebo oblíbenému učiteli. Součástí je i připojení krátkého textu, které mohou spolu s písničkou věnovat.

Zapiš si to za uši¹⁵⁰ je třiminutový pořad, který učí děti porozumět cizím slovům a složitějším pojmům, jako jsou osobní údaje, hypotéka nebo kdo je lobbista. Pořad je vysílán od pondělí do pátku v rámci Ušounova startu a v odpolední Ušounově herně.

Zprávičky¹⁵¹ dětem denně přináší novinky z domova i ze světa. Děti se tak dozví, co se kde děje, jaké události se váží k významným dnům apod. Součástí Zpráviček jsou také recenze na nejnovější filmy, knihy a zajímavé akce.

6.4.2 Klub Rádía Junior

Klub Rádía Junior je rozhlasový magazín pro děti, který běží každý den od 19:00 do 20:00 hodin. Obsahuje povídání s hosty, čtení na pokračování, soutěže, ankety, krátké reportáže apod. Posluchači si ho mohou naladit na internetovém vysílání Rádía Junior nebo na Dvojce Českého rozhlasu.¹⁵² Pozdní vysílací čas vychází opět z celodenního programu dětských posluchačů. Tým Českého rozhlasu předpokládá, že v sedm hodin večer mívají děti splněné povinnosti a chystají se ke spánku.

Vysílání je určeno pro děti předškolního i školního (mladšího a středního) věku. Ve všední dny program cílí hlavně na dětského posluchače, který má možnost si po náročném dni poslechnout před spaním zábavný pořad, zatímco jeho rodiče například sledují večerní zprávy. O víkendu, kdy rodiny tráví čas společně, má vysílání spíše rodinný charakter. Snaží se tak skrze zvolená témata najít cestu k dětskému i dospělému posluchači. Ve všední dny jsou do vysílání zařazovány rozhovory se zajímavými hosty (herečka a zpěvačka Monika Absolonová¹⁵³, pětibojář David Svoboda¹⁵⁴...), víkendové vysílání je

---

¹⁴⁸ <http://www.radiojunior.cz/vsechno-nas-bavi>

¹⁴⁹ <http://www.radiojunior.cz/vzkazovna>

¹⁵⁰ <http://www.radiojunior.cz/zapis>

¹⁵¹ <http://www.radiojunior.cz/zpravicky>

¹⁵² <http://www.radiojunior.cz/klub-radia-junior>

¹⁵³ <http://www.radiojunior.cz/monika-absolonova-na-radiu-junior--1728913>

¹⁵⁴ <http://www.radiojunior.cz/monika-absolonova-na-radiu-junior--1728913>

zase zaměřené na určité téma. Nedělní vysílání je s podtitulem, který provází celý pořad, a moderátoři vybírají jednotlivé příspěvky, které s daným tématem korespondují.

Každý týden je na webových stránkách vyvěšený krátký článek *Co vás čeká v Klubu Rádia Junior*¹⁵⁵, který předesílá, na co se posluchači můžou těšit. Pro úplnost uvádím program na týden 3. – 9. 7. 2017: „*Prázdniny jsou tady a společně s nimi TÁBORY! Skautské, vodácké, přírodovědné nebo jazykové. Všechno, co o nich potřebujete vědět, se dozvíte tento týden v Klubu Rádia Junior.*“¹⁵⁶

Pondělí: Linka důvěry – Jak zvládnout tábor

Úterý: Tábory a táboření – Skautský tábor

Středa: Tábory a táboření – Přírodovědecký tábor

Čtvrtek: Tábory a táboření – Vodácký tábor

Pátek: Tábory a táboření – Koňský tábor

Sobota: Brzy jazyk nazývati

Neděle: Od začátku do konce - Knížka¹⁵⁷

Pořad moderují Magdaléna Šorelová, Romana Růžicková, Veronika Hájková, Šárka Fenyklová, Tereza Rašová, Roman Víšek, Zdeněk Novák, Stanislav Jurík, Romana Lehmannová, Míša Dolinová, Majda Reifová nebo Petr Vacek. Nejmladším moderátorem je Honzík Špitálský, který moderuje společně se Zorou Jandovou.¹⁵⁸

---

¹⁵⁵ <http://www.radiojunior.cz/co-vas-ceka-v-klubu-radia-junior--1738942>

¹⁵⁶ <http://www.radiojunior.cz/co-vas-ceka-v-klubu-radia-junior--1738942>

¹⁵⁷ <http://www.radiojunior.cz/co-vas-ceka-v-klubu-radia-junior--1738942>

¹⁵⁸ <http://www.radiojunior.cz/klub-radia-junior>

7 Praktická část

Podklady pro následné analýzy jazykových projevů obou moderátorů jsem sbírala poměrně dlouhou dobu. Veškeré záznamy jednotlivých dílů Klubu rádia Junior jsem čerpala z Audioarchivu Českého Rozhlasu.¹⁵⁹ Archiv Českého rozhlasu má jednoduchou a přehlednou strukturu, tudíž se uživatel velmi rychle zorientuje. Práce s archivem dovoluje kombinování jednotlivých proměnných pomocí několika kliknutí, což usnadňuje práci. Uživatel tak může pomocí nejrůznějších proměnných dohledat jednotlivé pořady nebo moderátory. Jediné, co mi práci zkomplikovalo, bylo omezené množství jednotlivých dílů ke stažení. Pokud by bylo možné všechny díly stáhnout, další práce by byla jednodušší a rychlejší díky moderním audio přehrávačům. V několika případech ale díly ke stažení nebyly, tudíž jsem byla odkázána pouze na přehrávač Českého rozhlasu.¹⁶⁰ Ten je podle mého názoru pro běžného uživatele funkční a naprosto dostačující. Pro vytváření jazykové analýzy, s čímž autoři nejspíš při vytváření nepočítali, ale optimální není. Chybí v něm funkce, jako je zpomalení tempa řeči, komplikovaný je například návrat o několik sekund zpět apod. Celá manipulace s nahrávkami tak byla obtížná a pracná.

Při samotném poslechu jsem se zaměřila především na projevy obou moderátorů. Řečovou produkci jednotlivých hostů a volajících jsem zaznamenávala pouze tehdy, když měla vliv na komunikaci moderátorů. Nezapisovala jsem veškerou řečovou produkci moderátorů, ale pouze takovou, kde se vyskytly nějaké odchylky či netypické jevy vzhledem ke kodifikaci. Takový úsek jsem si zpravidla poslechla několikrát, abych daný jev správně přepsala a zařadila. Řečovou produkci jsem zachycovala se všemi náležitostmi, včetně přeráznutí či hezitačních zvuků. Nahrávky jsem zpracovávala pomocí transkripčního systému ORAL2013¹⁶¹, který jsem upravila pro potřeby své analýzy. Pro opomenutí koncové intonace jsem zařadila značku „x“, „mmm“ značí hezitační zvuky a symbol „/“ označuje přeráznutí řečníka.

Samotná analýza byla rovněž náročná, protože na Českém rozhlasu opravdu působí odborníci. Musela jsem zpracovat poměrně rozsáhlé množství materiálu, abych byla schopná vyjádřit se ke všem jazykovým rovinám a vytvořit z toho funkční závěr. I když má záznam každého dílu okolo padesáti minut, moderátor vzhledem ke struktuře pořadu, nehovoří celou dobu. V některých dílech je řečová produkce moderátorů kratší,

---

¹⁵⁹ <http://hledani.rozhlas.cz/iradio/>

¹⁶⁰ <http://prehraovac.rozhlas.cz/audio/3891776>

¹⁶¹ https://wiki.korpus.cz/lib/exe/fetch.php/cnk:prepisovaci_pravidla_oral2013.pdf

v některých je zase delší. Průměrná délka projevu moderátorů se pohybuje okolo jedenácti minut. Pro rozbor projevu Romany Růžickové jsem použila deset nahrávek z posledních dvou měsíců¹⁶². Pro vytváření analýzy Stanislava Juríka jsem pracovala se dvanácti záznamy z důvodu jeho kratší řečové produkce v několika dílech.¹⁶³

Pro své analýzy jsem si záměrně vybrala muže a ženu. Domnívám se, že by se případné rozdíly mohly pojít s pohlavím moderátorů. Pokusím se zaměřit na typické rysy jejich mluveného projevu a budu se snažit popsat jednotlivé jevy, které jsem v průběhu analýzy zaznamenala. V závěru se pokusím postihnout rozdílné strategie obou mluvčích. Jsem přesvědčená, že v jejich projevu přetrvávají některé rysy řeči orientované na dítě, přičemž mým dalším úkolem bude popsat rozdílnost hlavně v této oblasti. V první části se budu věnovat jazykovému projevu moderátorky Romany Růžickové, ve druhé části budu analyzovat projev Stanislava Juríka.

---

¹⁶² 15.7.; 6.7.; 5.7.; 4.7.; 3.7.; 1.7.; 26.6.; 17.6.; 12.6.; 3.6. 2017.

¹⁶³ 11. 1.; 24. 1.; 7. 2.; 28.2.; 15.3.; 12.4.; 19.4.; 25.4.; 3.5.; 10.5.; 7.6.; 21.6. 2017.

8 Analýza jazykového projevu Romany Růžičkové

V této kapitole se zaměřím na mluvený projev Romany Růžičkové, který budu popisovat v jednotlivých jazykových rovinách.

8.1 Zvuková rovina

Ve zvukové rovině jsem se zaměřila na srozumitelnost jednotlivých slov a správnou artikulaci. Vzhledem k tomu, že jsou projevy určeny hlavně dětskému posluchači, sledovala jsem tempo řeči a frázování, které je pro kvalitní poslech a následné porozumění velmi důležité. V projevech moderátorky jsem si všimla, že přetrvávají některé rysy řeči orientované na dítě, proto jsem se zaměřila i na intonaci. Zkoumala jsem nejen tu koncovou, ale i přehnané zdůrazňování jednotlivých slov. Dále jsem hledala odchylky ve výslovnosti, zaměřovala jsem se na kvantitu i kvalitu jednotlivých hlásek ve slovech. Velmi často se v projevech vyskytuje i nesprávná výslovnost souhláskových skupin, proto jsem se zaměřovala především na jejich zjednodušování. Nenašla jsem však žádný případ, kdy by ke zjednodušení došlo. Výslovnost moderátorky je velmi pečlivá a nedbalou výslovnost jsem nezaznamenala. Snažila jsem se vyhledat i rysy hyperkorektnosti, která se může vyskytovat například u stejných souhlásek, ale ve všech projevech jsem žádné nezaznamenala. V mluveném projevu, kde musí moderátor často improvizovat, se pochopitelně vyskytují i zkomoleniny, přeréknutí a tzv. hezitační zvuky. I tuto oblast jsem se snažila do své práce zahrnout. Ve velmi omezeném množství jsem zaznamenala i asimilaci znělosti, pro úplnost ji uvádím také.

8.1.1 Intonace

Větná melodie patří mezi prozodické prostředky jazyka¹⁶⁴. Umožňuje posluchači rozlišit otázku například od oznamovací či rozkazovací věty. Ve své analýze jsem zaznamenávala pouze opomenutí koncové intonace a následné navázání další věty. Abych se tohoto tématu mohla alespoň okrajově dotknout, musela jsem zpracovat poměrně velké množství materiálu. Moderátorka totiž intonuje ve většině případů správně a zřetelně od sebe jednotlivé věty odděluje. Pokud už dojde k opomenutí kadence, myslím si, že příčinou je pravděpodobně improvizace, kdy je moderátor pod mírným tlakem, vliv konkrétní situace ve studiu, nebo rychlejší tempo řeči. Tady je ale na místě zdůraznit, že rychlejší

---

¹⁶⁴ HŮRKOVÁ, J.: *Česká výslovnostní norma*. Praha: Scientia, 1995, s. 43.

tempo řeči se v případě Romany Růžickové objevuje opravdu výjimečně. Zdá se, že se mu moderátorka snaží vyhnout, i když se dostává do časové tísně.

Jak jsem v úvodu zmiňovala, projev je zaznamenáván podle transkripčního systému ORAL. V této části jsem navíc zařadila symbol *x*, který značí opomenutí koncové intonace. V následujícím rozboru budu vždy nejdříve uvádět záznam řeči moderátorky (zestručněný pouze pro potřeby analýzy konkrétního jevu), popis daného jevu a přepis vhodné podoby.

1. *Linda se tady usmívá x já vím že*

→ V tomto případě došlo k opomenutí koncové intonace. Moderátorka neklesla hlasem a navázala další větou.

→ Linda se tady usmívá. Já vím, že...

2. *jak se vyrábí dětské malby x kdo se může vydat na ten váš příměstský tábor*

→ Moderátorka opět opomenula koncovou intonaci a navázala další větou.

→ Jak se vyrábí dětské malby? Kdo se může vydat na ten váš příměstský tábor...

3. *no tak Báro jak na to x teď už si řekla první tip*

→ Znovu jsem zaznamenala další případ opomenutí koncové intonace a okamžité navázání další věty.

→ No tak, Báro, jak na to. Teď už si řekla první tip...

4. *ale jak si vybrat správné místo pro stanování když jsme někde kde to neznáme x jaké místo si pro to stanování nejlépe vybrat?*

→ I v tomto případě moderátorka opomenula koncovou intonaci otázky a připojila hned další otázku. Následující otázka už byla zakončena správnou intonací.

→ Ale jak si vybrat správné místo pro stanování, když jsme někde, kde to neznáme? Jaké místo si pro to stanování nejlépe vybrat?

5. *kde všude se u nás dá stanovat x nebo možná to vezmeme opačně kde se u nás nesmí stanovat?*

→ V tomto případě je pravděpodobně opomenutí koncové intonace zapříčiněno reformulací otázky.

→ Kde všude se u nás dá stanovat? Nebo možná to vezmeme opačně. Kde se u nás nesmí stanovat?

Další důležitou vlastností intonace je, že dokáže vyjádřit citové zabarvení výpovědi mluvčího.¹⁶⁵ Vzhledem k dětskému publiku jsem očekávala přehnanou intonaci, která se v několika případech potvrdila. V projevech jsem zaznamenala pouze přehnanou intonaci vzestupnou, která mohla být například příčinou údivu, překvapení, vyjádřením radosti apod. Projevovala se protažením hlásek, čímž se intonace stávala zřetelnější. Zaznamenala jsem ji především u substantiv a adjektiv: *prázdniny rýbičky, náádherná, kráásná ...* Často se objevovala i spojky *protože* (viz. kapitola 9.1.2.2.).

8.1.2 Odchytky v kvantitě hlásek

Ve zvukové rovině jsem se také zaměřovala na odchytky v kvantitě hlásek. Jak už jsem výše uváděla, v řeči moderátorky přetrvávají rysy řeči orientované na dítě. Očekávala jsem proto, že některé hlásky budou mít nestandardní podobu. V projevech moderátorky jsem našla poměrně velké množství prodlužování hlásek, které ale ve většině případů vyjadřují citové zaujetí (viz. kap. 8.1.2.1.). Naopak krácení samohlásek se objevilo pouze jednou. V souladu s kodifikací by tvary 3. os. pl. čtvrté slovesné třídy měly být časovány podle vzoru *prosí*. Našla jsem pouze jeden případ, kdy se moderátorka odchýlila.

I v tomto případě budu nejdříve uvádět záznam řeči moderátorky, a poté se budu snažit popsat příčinu, která by daný jev mohla vyvolat.

8.1.2.1 Zkracování samohlásek

Krácení hlásek se v projevu Růžičkové vyskytlo pouze jednou:

1. *já myslím toho smrtihlava včera*

→ Moderátorka v tomto případě pomáhala dětskému hostovi vzpomenout si na zážitek, který jí nejspíš vyprávěl před vysíláním. Celá replika byla realizována v rychlejším tempu, což mělo pravděpodobně vliv i na krácení samohlásky „í“. V ostatních případech totiž užívá správný tvar slovesa „*myslet*“ a časuje také správně.

8.1.2.2 Prodlužování hlásek

Naopak prodlužování jednotlivých hlásek se v projevu objevovalo poměrně často. Jak už jsem výše uváděla, ve většině případů odráží citové zaujetí moderátorky:

---

¹⁶⁵ HŮRKOVÁ, J.: *Česká výslovnostní norma*. Praha: Scientia, 1995, s. 43.

1. *prázdniny jsou tady*
→ V tomto případě sdílí moderátorka s dětmi radost ze začínajících prázdnin.
2. *že to zní hoodně zvláštně*
→ Moderátorka je v tomto případě nejspíš v údivu nad odpovědí hosta.
3. *dneska jsme se vydali naa skautskou cestu do vesmíru*
→ Protažení samohlásky „a“ je v tomto případě zapříčiněno pravděpodobně tím, že mluvčí hledala vhodná slova pro pokračování věty. Protažením souhlásky tak získávala čas pro promyšlení další části věty
4. *ty máš hodně zkušeností díky sssobě díky dětem*
→ I v tomto případě byla souhláska „s“ pravděpodobně protažena proto, aby moderátorka získala čas na promyšlení dalšího pokračování věty.
5. *ale to vůůbec nic neznamená*
→ V této konstrukci chtěla pravděpodobně zdůraznit, že se opravdu nic neděje, a proto samohlásku „ů“ ještě protáhla.
6. *je mi ale úúúplně jasné že trénovat budu muset pořád*
→ Tady chtěla nejspíš zdůraznit, jak moc je to sdělení jasné.
7. *tohle je ale nááádherná gramofonová deska*
→ V tomto případě se podle mého názoru nechala moderátorka unést. Host jí ve studiu ukazoval gramofonovou desku, která se jí velmi líbila.
8. *nooo to je ale složité*
→ Protažením samohlásky „o“ nejspíš potřebovala čas na promyšlení další části konstrukce.
9. *toho pořááádně bolí zuby*
→ Tady chtěla vyjádřit, jak moc ho zuby bolí.
10. *že já se třeba hoodně hádám s bratrem nebo se sestrou*
→ Opět chtěla vyjádřit, jak moc se s bratrem hádá.
11. *když si někoho vybereme jako kamaráda taak si docela rozumíme*
→ V této konstrukci došlo k protažení samohlásky „a“, pravděpodobně kvůli získání dalšího času k hledání vhodných slov.
12. *kdo můžete mrkněte se na webové kamery prprotože tam uvidíte*
13. *to je pádlo prprotože to všechno se děje právě pomocí pádla*
14. *zdrrrravíme i vaši celou posádku*
15. *a tak to prrávě teď o prázdninách můžeme dohnat*

16. *prprotože to je ta chvíle na kterou se spousta z nás těšila*

17. *prprotože posloucháte Klub Rádia Junior*

18. *ty si dneska přinesl desky na písmenka prprotože si dneska povídáme*

→ Při náslechu jsem si všimla, že moderátorka často protahuje souhlásku „r“ a tzv. „drnčí“, hlavně u spojky „protože“.

8.1.3 Asimilace znělosti

Jediný případ asimilace znělosti jsem zaznamenala ve slovních spojeních s předložkou *s*. Podle zásad a pravidel české výslovnosti má vokalizovaná podoba předložky *s* ve spojení se 7. pádem neznělou podobu. I v tomto případě uvedu nejprve záznam moderátorčiny řeči, poté doplním správnou podobu.

1. *že se z Bárrou můžete radit až do osmé hodiny*

→ ...že se s Bárrou můžete radit až do osmé hodiny.

2. *přijde z nějakým jednoduchým řešením*

→ ...přijde s nějakým jednoduchým řešením.

8.1.4 Hezitační zvuky a přerěky

Výskyt hezitačních zvuků v projevu Romany Růžickové byl téměř zanedbatelný. Byla jsem překvapená, jak málo se v jejích promluvách vyskytují. Zaznamenala jsem je hlavně u komunikace s hosty, což jsem očekávala. V této části pořadu musí moderátorka hodně improvizovat, tudíž považuji za přirozené, že se prázdné místo těmito zvuky občas vyplní. Mluvčí je podle mých zkušeností využívají právě ve chvíli, kdy hledají vhodná slova a potřebují tak získat čas.

Součástí každého mluveného projevu jsou stejně jako hezitační zvuky i přerěky. I tady však uvádím omezený vzorek, protože se v moderátorském projevu vyskytují velmi omezeně.

8.1.4.1 Přerěky

Přerěky jsem v projevu moderátorky zaznamenala pouze v několika případech:

1. může se stát že je to pro druhého takový/taková maličkost
2. tak ty/vy nám můžete psát na
3. skaut má ve znaku/český skaut má ve znaku
4. je to/tu s námi psycholožka Bára

8.1.4.2 Hezitační zvuky

Hezitačních zvuků se objevovalo rovněž velmi málo:

- ...mmm to znamená nevzdávat to...; ...mmm aby právě před maminkou...; ...mmm že já prostě nemůžu nikoho najít...

8.1.5 Závěr

Mluvený projev Romany Růžičkové byl po zvukové stránce velmi pestrý. Podařilo se mi zachytit takové jevy, jako je opomenutí koncové intonace, odchylky v kvantitě hlásek, nikoli však kvalité nebo spodobu znělosti.

Za pozitiva považuji především pomalé tempo řeči a správné frázování, což je pro dětského posluchače velmi důležité. Velmi dobře také hodnotím pečlivou artikulaci a srozumitelné vyjadřování. Opomenutí koncové intonace se sice objevovalo, ale v omezené míře. Nestandardní intonaci jsem zaznamenala pouze u některých slovních druhů a považuji ji za přetrvávající rys řeči orientované na dítě. Moderátorka časuje v souladu s normou, proto jsem zaznamenala pouze jediný prohřešek v oblasti slovesných tvarů, který byl pravděpodobně zapříčiněn rychlejším tempem větného úseku. Prodlužování hlásek bylo naopak velmi hojné, reflektovalo hlavně citové zaujetí moderátorky. Asimilaci znělosti jsem zaznamenala pouze v případech spojení předložky „s“ se 7. pádem, v jiných případech se neobjevovala. Překvapil mě velmi nízký výskyt přechů a hezitačních zvuků, což hodnotím velmi kladně, vzhledem k rušivému charakteru těchto jevů. Pokud už se objevily, ozývaly se hlavně v improvizovaných dialogích, pro které je to z mého pohledu přirozené.

8.2 Lexikální rovina

V lexikální rovině se zaměřím především na slovní zásobu moderátorky. Budu se snažit postihnout, jaké prostředky si vzhledem k dětskému posluchači vybírá a roztrdit je do jednotlivých skupin podle stylistické charakteristiky. Vzhledem k tematickému zaměření pořadu předpokládám výskyt odborných názvů, cizích slov nebo zkratk. S ohledem na dětské posluchače také očekávám vysokou frekvenci zdobných výrazů. Dále se zaměřím na případné specifické rysy, které se budu snažit identifikovat a popsat, rovněž se budu snažit postihnout užívání výplňkových slov. Vzhledem k tomu, že do pořadu volají děti s různými dotazy, do analýzy zahrnu i způsob oslovování posluchačů.

8.2.1 Expresivní výrazy

Expresivní výrazy jsou citově zabarvená slova, která nesou kladný nebo záporný citový příznak a pomítá se v nich hodnocení nebo postoj mluvčího.¹⁶⁶ Vzhledem k dětskému publiku je jejich přítomnost častá. V projevu moderátorky převládají kladně citově zabarvená slova, ale objevují se i prostředky s negativním příznakem. Největší zastoupení mají deminutiva, tedy slova zdobná.

8.2.1.1 Deminutiva

Zdobné výrazy měly poměrně vysoké zastoupení:

- může se *trošičku* bát...;...zůstaneme i celou *hodinku* s dnešním Klubem...; ...prozradíme vám další *písmenko* do skládačky...; ...před *chvilkou* si mi vyprávěla...; ...uděláme jí *hrobeček*...; ...nemůže mít doma *zvírátko*...; ...v osm je *budíček*...; ...*pomaličku* můžete skládat...; ...máme už poslední *minutku*...; ...mě totiž *trošku* napadlo...; ...před *chvilčkou* četli...; zítra přidáme další *písmenko*...;...má pro nás vodácký *slovníček*...; ...pohodovou *hodinku* vám přeje...; ...že nám svítí *sluníčko*...; ...i těch *malinkých*...; u *droboučkových* poraněních...; ...když je někdo *malinký*...; *maminka* by se na mě zlobila...; ...představovala *malinkaté* *zvírátko*, které má opravdu *maličkaté* *nožičky*...; ...a *maminka* nebo *tatínek* mi řeknou...; ...myslíš teď ten *pokojíček*?

---

¹⁶⁶ <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=891>

8.2.1.2 Ostatní

Ostatní expresivní výrazy nebyly tak časté, ale přesto se v projevu objevily:

- *strašně rád...; bezvadná zábava...; kdopak je tam...; ...jakpak si na tom...; ...kde je desek obrovská spousta...; ...obrovitých i těch...; ....to byla teda babizna...*

8.2.2 Odborné výrazy

Díky rozmanitým tématům a hostům, kteří jsou do vysílání zváni, jsem v projevu zaznamenala i výskyt odborných výrazů. Ve většině případů moderátorka dbala na to, aby byl význam slov pro posluchače jasný a srozumitelný. Co který výraz označuje, vysvětlil většinou odborník a moderátorka mu pak pokládala upřesňující a doplňující otázky. Pokud výraz nebyl vysvětlen, moderátorka do výkladu hosta vstupuje, jako tomu bylo například u slovního spojení *binokulární lupa*: „...to znamená Pavlino co? jak to funguje? ... to znamená že můžeme vidět z čeho je pero tvořeno?

Zaznamenala jsem pouze jeden případ, kdy bylo slovo nevysvětleno a vyprávění hosta plynulo dál. Jednalo se o slovo *podšádka*. Mezi další výrazy, které jsem zaznamenala, patří: *požerky, binokulární lupa, vodní vývar* nebo *jurta*.

8.2.3 Cizí slova

Vzhledem k dětskému publiku jsem předpokládala, že výskyt cizích slov a zkratek bude velmi nízký. Výsledky analýzy můj předpoklad potvrzují. V projevech jsem zaznamenala cizí slova, jako jsou *rarity, email, populace, tip, mikroskop, simulace, manéž, izolovaná populace*.

Přímé vysvětlení ve většině případů chybělo. Například u slova *tip* moderátorka význam přímo nevysvětlila, ale pro pochopení připojila synonymní prostředek, díky kterému děti pravděpodobně význam slova rozklíčovaly: „...radu nebo tip jak si vyrobit...“, u slova *mikroskop* si moderátorka pomohla konstrukcí: *mikroskop nebo jakási lupa... Izolovaná populace* byla naopak hostem vysvětlena přímo na popud moderátorky. Ta hosta uprostřed výkladu přerušuje a požadovala vysvětlení: „,tak co to je ta izolovaná populace“

U slov *simulace* a *manéž* jsem žádné vysvětlení nezaznamenala. Domnívám se, že opomenutí vysvětlení slova *simulace* mohlo být zapříčiněno pouhou nepozorností moderátorky. Naopak když mluvili s hostem o cirkuse, výklad na mě působil tak, že oba

mluvčí předpokládají, možná právě vzhledem k vysoké popularitě cirkusů, že děti význam *manéže* znají.

8.2.4 Zkratky

Užití zkratky jsem si všimla pouze v jednom případě, když moderátorka mluvila o navigaci a použila zkratku *GPS*. Konkrétní význam zkratky nebyl vysvětlen, ale vzhledem k jejímu rozšířenému užívání, to nehodnotím jako žádný nedostatek ze strany moderátorky.

8.2.5 Užívání ukazovacích zájmen

Moderátorka si velmi často vypomáhá ukazujícími zájmeny. V některých dílech bylo jejich užívání natolik hojné, že mělo až rušivý charakter.

- Co si to *ta* Romana vymyslela...; Já tady na *tohle* všechno nejsem sama...; ...posílit v *těch* dovednostech a v *těch* znalostech...; ...*to* u vás odpadá, *tahle* starost...; ...můžete skládat *to* slovo...; ...možná neuvidí *tu* naši snahu a *tu* píli...
- Uvádím i příklad výkladu o *jurtě*, kde mně velké množství deiktik rušilo: ...lidí se do *té* *jurty* vejde...; ...z čeho je *ta* *jurta* postavená...; ...já si *tu* *jurty* musím taky stáhnout...; ...poblíž *té* *jurty*...

8.2.6 Výplňková slova

V projevu moderátorky jsem zaznamenala poměrně vysoký výskyt výplňkových slov. Nejčastěji se jednalo o výrazy *právě*, *prostě*, *vlastně*.

- ...se kterými *právě* skauti pomáhají...; ..takže je to *vlastně* přirozené...; ...já to *právě* nemůžu všechno prozrazovat...; ...no *prostě* každý jsme jiný...;...příměstský tábor je *prostě* ve městě...; ...*prostě* si tím vytváříme...; ...ale zároveň *prostě* řeším...; takže jediná *vlastně* podmínka...; ...bez čeho *ta* voda *prostě* nejde jet...; ...jako mají některé *prostě* kluby...; ...vysvědčení je *prostě* list papíru...; ... že to bude *prostě* *ta* horší známka...; ...že se rodiče tak *jakoby* budou muset zlobit dvakrát...; ...jestli to není jednodušší *prostě* to nechat...; ...a jak na to *vlastně* rodiče připravit...; ...vy *prostě* potřebujete jen šachy...; ...jak *vlastně* zastavit krvácení...; ...ale *prostě* se nám někdy straně...; ...tak *prostě* lžu...; že jsme lhali a *prostě* budeme označeni za...

8.2.7 Oslovování posluchačů

Součástí pořadu je i rubrika, kam mohou děti volat se svými dotazy. Moderátorka volající oslovuje nejčastěji zdobnělinou, objevují se i další domácí podoby.

- a) Zdobněliny: ...*Klárko* budeš taky přírodovědcem...; ...se spolu s *Haničkou* a *Matýskem* chystají pod stan...; ...od *Tomáška*...; ...s *Honzíkem*...; *Amálko* ahoj...; ...*Tereška* nám poví...; ...ahoj *Tomíku*...
- b) Domácké podoby:...ahoj *Járo* jakpak si na tom...; *Kája* se ptá...; jak to myslíš Honzo...

8.2.8 Závěr

Moderátorka má bohatou slovní zásobu a její projev je velmi příjemný. Co se týče výběru jazykových prostředků, v jejím projevu převládají neutrální výrazy, takže se ve většině případů vyjadřuje v souladu se spisovnou češtinou. Přesto jsem našla případy, kdy moderátorka ze spisovné roviny vybočila. Jednalo se o však pouze o dva výrazy *tetovačky* a *pane jo*.

Díky charakteru pořadu a jeho posluchačům zaujímají významné postavení i expresivní výrazy. Ty jsou v jejich promluvách užívány velmi často, nejvíce se objevují zdobněliny. I v tomto případě si myslím, že jde o pozůstatek jednoho z rysů řeči orientované na dítě. Jako posluchač musím říci, že mi zapojení expresivních výrazů nevadilo, naopak mi to v takovém pořadu přišlo přirozené.

Vzhledem k tomu, že se pořad zabývá nejrůznějšími tématy a zprostředkovává rozhovory s hosty, očekávala jsem, že se v projevu objeví i odborné výrazy. Pokud se v projevu moderátorky nebo hosta objevily, ve většině případů byl jejich význam vysvětlen. Opomenutí jsem zaznamenala pouze u jednoho výrazu *podšádka*. Překvapilo mě však, že jejich zapojení nebylo tak časté. U cizích slov a zkratk jsem předpokládala pouze okrajový výskyt, což se potvrdilo.

Jediné, co mi v projevu vadilo, bylo časté užívání ukazovacích zájmen a výplňkových slov. Pokud se bude moderátorka snažit tyto jevy odstranit, její projev bude vnímán jako kvalitnější.

8.3 Morfologická rovina

V morfologické rovině jsem se zaměřila především na ohýbání slov z hlediska spisovné a nespisovné češtiny. Zkoumala jsem především skloňování a časování, také jsem se snažila vypořádat chyběné užívání koncovek. Přes poměrně rozsáhlé analýzy jsem však zaznamenala pouze jedinou odchylku od normy spisovného jazyka, která byla pravděpodobně zapříčiněna rychlejším tempem řeči (viz kapitola 9.1.2.1): ...já *myslim* toho smrtihlava včera... Moderátorka zná pravidla ohýbání a ve všech svých promluvách je dodržuje. Z analýzy vyplývá, že užívá výhradně spisovné koncovky:

- *nějaké zvíře; dobré konce, velká lákadla, ...Linda a Šárka jsou schopné...; proč je to tak důležité?; ...tábory jsou založené na tom...; ...do takové práce...; ...skauti kteří se musí...; ...není to jednoduché; ...s barvami s detaily...; ...která zvířata máte rádi; ...proč je dobré jet na tábor?*

Pozornost jsem také zaměřila na skloňování číslovek *dvě, obě*, které bývají problematické. Ve vybraných dílech jsem bohužel zaznamenala pouze výskyt číslovky *obě*, která byla skloňována správně: ... ty máš zkušenosti s *oběma* způsoby hodnocení.

Vypořádkovala jsem také, že moderátorka se vyjadřuje výhradně v 1. os. pl., čímž zapojuje posluchače: „*co budeme muset mít? co budeme muset umět? když si vezmeme na pomoc skauty... prozradíme vám další písmenka...; my se ptáme které zvíře máte nejraději...; pro výherce máme krásné ceny...*

8.3.1 Závěr

V ohýbání a užívání správných koncovek nedělá Romana Růžicková téměř žádné chyby. Jediný prohřešek v oblasti morfologie jsem zaznamenala u tvaru 3. os. pl. čtvrté slovesné třídy, u slova „*myslim*“, který podle mého názoru nebyl důsledkem neznalosti gramatických pravidel, ale byl důsledkem rychlejšího tempa řeči. Byla jsem příjemně překvapená, že nedostatky se neobjevovaly ani ve složitějších konstrukcích, v improvizovaných dialozích nebo telefonických rozhovorech s posluchači. Leckdy by se tak mohlo nesprávné ohýbání přisoudit například nepřipravenosti, časové tísní nebo by mohlo jít o chybu z nepozornosti. Moderátorka si však veškeré koncovky hlídá a ohýbá v souladu s normou.

8.4 Syntaktická rovina

Poslední rovina, které se budu ve své analýze věnovat, zahrnuje správnou stavbu vět, slovosled, shodu podmětu s přísudkem, slovesné a jmenné vazby apod. Pokud se jednotlivé jevy v mluveném projevu objeví, budu se je snažit zaznamenat a popsat. Součástí větné stavby jsou také její specifika, která se ve své analýze budu snažit popsat. Vzhledem k dětskému posluchači, budu pozorovat také délku a složitost užívaných konstrukcí. Nakonec bych ráda zařadila i krátkou kapitolu, která se bude věnovat zpětné vazbě moderátorky.

8.4.1 Délka konstrukcí

Vzhledem k dětskému posluchači jsem očekávala, že převládající konstrukce budou kratší a jednodušší. Překvapilo mě, že stručných konstrukcí nebylo mnoho. Vypozorovala jsem poměrně vysoký výskyt delších konstrukcí, které v řadě případů mohly posluchačům působit problémy. Vypozorovala jsem, že složitější a delší konstrukce převládají v improvizovaných vstupech nebo v dialogích s hosty, které bývají jen částečně připravené. Naopak kratší věty se objevují především v otázkových konstrukcích.

8.4.1.1 Kratší věty

Uvádím vybrané příklady kratších vět, kterých jsem v projevu zaznamenala poměrně omezeně:

- *a co nás čeká v pohádce? vydáme se do Afriky; kde všude si můžeme nerozumět; proč k nedorozumění dochází? Báro proč je ta pozornost pro nás tak důležitá? Co bývá nejčastější příčinou nedorozumění?*

8.4.1.2 Delší věty

Naopak tvoření delších konstrukcí se uplatňovalo častěji:

- *bylo to jenom tak prostě se někdo chtěl pobavit zabavit jít do přírody a nebo to mělo nějaký záměr nějaký účel nějaký úkol který vlastně skaut plní jestli to správně řeknu letos už 110 let*
- *nestalo se vám náhodou Pavlína bude určitě vědět Klárka možná z loňska si vzpomene¹⁶⁷ že tam přijel někdo kdo si říkal já mám rád přírodu zvířátka ale pak se vyděsil když měl jít večer do terénu*

V tomto případě dokonce moderátorka zapojuje i hosty ve studiu.

---

¹⁶⁷ Viz. kapitola 9.4.2.

- *může se na vodácký tábor vypravit někdo kdo sice má vodu rád ale ještě nikdy neseděl v žádné lodi vodáka možná viděl jak nějakou řeku sjíždí ale nikdy si tohle prostě nevyzkoušel*
- *báro proč je ta pozornost pro nás tak důležitá že si někdo v té třídě všímá toho jak mi je jestli jsem šťastná spokojená veselá nebo naopak, jak ty si říkala*

8.4.2 Slovosled

Součástí syntaktické roviny je i slovosled, který reflektuje správné uspořádání slov ve větě.¹⁶⁸ Při náslechu jednotlivých dílů jsem si všimla, že nesprávný slovosled se vyskytuje především v improvizovaných vstupech a v rozhovorech s hosty. Nedostatky v této oblasti by mohly být důsledkem spontánních řečových projevů nebo změnou formulace myšlenky v průběhu řeči. V následujícím oddílu vždy uvedu příklad konstrukce s nesprávným slovosledem a nahradím ho konstrukcí se správnou podobou.

1. *...jestli chcete se na něco zeptat Šárky nebo Lindy...*
→ *...jestli se chcete Lindy nebo Šárky na něco zeptat...*
2. *...jak jste jako skauti se zapojili do té hry...*
→ *...jak jste se jako skauti zapojili do té hry...*
3. *...že tys to vyřešila za 10 vteřin snad...*
→ *...že tys to snad vyřešila za 10 vteřin...*
4. *... jestli tam děti přeci jenom moc se neučí...*
→ *...jestli se tam děti přeci jenom moc neučí...*
5. *...Hajaja má psí seriál pro vás ...*
→ *...Hajaja pro vás má psí seriál...*
6. *... Klárka možná z loňska si vzpomene...*
→ *...Klárka si možná z loňska vzpomene...*

8.4.3 Opakující se konstrukce

Součástí každého vysílání jsou specifické větné konstrukce, které se neustále opakují. Vztahují se nejčastěji ke stanici, moderátorce, aktuálním soutěžím apod. Typické jsou také opakující se konstrukce v určitých částech pořadu, v úvodu, po hudebním vstupu a v samotném závěru, kdy se moderátorka s posluchači loučí.

¹⁶⁸ KARLÍK, P., NEKULA M., PLESKALOVÁ J., eds.: Slovosled [online]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/AKTUALIZACE> <https://www.czechency.org/slovník/SLOVOSLED>

- a) V úvodu pořadu: ... vysílání Klubu rádia Junior posloucháte na internetu na chytré televizi a také na Dvojce Českého rozhlasu....(objevuje se i alternativa: ...na internetu, na chytré televizi právě teď i na dvojce českého rozhlasu, tam všude je k poslechu Klub rádia Junior...); ...posloucháte Klub rádia Junior...
- b) V závěru pořadu: ....od mikrofonu se s vámi loučí a hezký večer přeje Romana Růžicková...; ...hezký večer a pěkné sny všem přeji z režie (např. Lukáš Zicha a Tereza Tichá) a od mikrofonu Romana Růžicková; ...a nezapomeňte že na světě je krásně a že zítra zas je tu čas jen pro vás
- c) Ostatní: ...dneska jsme se vydali...; ...už nám chodí správné odpovědi...; ...800199199 to je bezplatná to znamená úplně zadarmo telefonní linka k nám do vysílání...; ...správné odpovědi můžete volat na 800199199....; ...můžete nám také psát na...;...(jméno, většinou jde o zdobnělou podobu křestního jména – např. Karolínce) gratulujeme...(častá je i alternativa: (jméno) gratulujeme získáváš....); ...pohodovou hodinku s Klubem rádia Junior vám přeje Romana a (jméno hosta/hostů); ...moc děkujeme všem kdo jste nám napsali...; ...jsou tady s námi (jména hosta/hostů) ....; ...a vy nám ještě můžete napsat....

8.4.4 Specifické konstrukce

Typické pro mluvené projevy, jsou i specifické konstrukce, které daný mluvčí záměrně nebo nezáměrně užívá během svého projevu. U Romany Růžickové jsem zaznamenala dva typické jevy, které se v jejím projevu neustále opakují. Patří sem konstrukce, která je pravděpodobně užívána nezáměrně, ale poměrně často, a mohla by proto posluchače rušit: ...možná trošku prozradím... (...možná ještě trošku prozradím...; ...je tady také moje kolegyně možná trošku prozradím autorka jednoho příběhu Šárka Fenyková...; ...možná ještě trošku prozradím s rádiem Junior...; ...a nebo možná trošku prozradíme s čím budou posluchači pomáhat...). Typickou větou moderátorky, která je pravděpodobně užívána vědomě, je:...mějte se pěkně a mějte se rádi... Touto větou se v závěru každého dílu loučí s posluchači.

8.4.5 Shoda

Chybná shoda podmětu s přísudkem se objevila jen výjimečně. Její nesprávná podoba mohla být například důsledkem improvizace nebo pouhým přechytlivostí:

...dovednosti které budou potřebovat tvoje posádka.... ; ...co byste dělali kdyby se někdo topili...

8.4.6 Reformulace otázky

Při poslechu jsem si všimla, že moderátorka v několika případech reformuluje původně položené otázky. Opravy mohou reflektovat dvojí záměr, zpřesnění formulace nebo naopak její rozšíření. U následujících příkladů se budu snažit obě konstrukce popsat.

1. *Pavlíno které zvíře máš ty nejradši? anebo takhle máš radši zvířata nebo rostliny?*

→ První otázka byla zaměřena konkrétně na kategorii zvířat. Následující otázka byla obecnější a zjišťovala, zda má Pavlína radši zvířata nebo rostliny.

2. *...co si pamatuješ třeba celý rok co tě tam zaujalo na tom přírodovědném táboře anebo se možná ještě zeptám jinak proč ses rozhodla jet znovu na ten přírodovědný tábor?*

→ První otázka je položena ze široka. Až v druhé otázce moderátorka dotaz upřesnila a ptá se, z jakého konkrétního důvodu se na tábor volající chtěla vrátit.

3. *Jak si poradit když ten stan nemáme ale potřebujeme někde v přírodě přenocovat? ...co nám může ten stan nahradit?*

→ V tomto případě jde opět o obecnější otázku, na kterou můžeme odpovědět několika způsoby. Proto moderátorka otázku konkretizuje a upřesňuje další konstrukcí.

8.4.7 Zpětná vazba

Klub Rádía Junior poskytuje také prostor posluchačům a umožňuje jim ptát se na nejruznější zajímavosti nebo zkušenosti hostů, odpovídat na zadané otázky nebo se jen podělit o své vlastní zážitky. Součástí odpovědí volajících je i zpětná vazba moderátorky, kterou nikdy neopomíjí. Podle Karlíka zpětná vazba potvrzuje úspěšnost komunikace, informuje například o úspěšném přenosu informací apod.¹⁶⁹ Moderátorka užívá výhradně pozitivní zpětnou vazbu, která podporuje komunikaci. Pro úplnost uvádím příklad volajícího, který posluchačům radí, co mají dělat, když se jim stýská po rodičích, Moderátorka reaguje slovy: *...to je výborný tip Járo moc ti za něj děkujeme...*

---

¹⁶⁹ KARLÍK, P. a kol.: *Encyklopedický slovník češtiny*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny. 2002, s. 269.

Objevují se také další repliky, kterými moderátorka reaguje na výroky volajících: *...to je docela dobré...; ...to je moc hezké (jméno volajícího, například Adélko); ...to je vtipné co na to říkáte? ...; ...to jsou moc zajímavé otázky děkujeme ti za ně...; to je hezká otázka...; ...to je dobře že to víš perfektní!; ...dobře to je perfektní!; ...perfektní ty to máš v malíku!...dobře děkujeme ti za tip Amálko...*

8.4.8 Představení moderátorky a hosta/hostů

Při poslechu jsem zaznamenala, že moderátorka v některých dílech zapomíná na představení své osoby. V jednom dílu také zapomněla představit hosta, v dalších dílech je například představuje až v samotném průběhu pořadu. Domnívám se, že pokud by moderátorka představila svou osobu i hosta/hosty ve studiu hned v úvodní části, posluchači by hned od samého počátku věděli, kdo moderuje, a jaký odborník se bude k danému tématu vyjadřovat, popřípadě zodpovídat jejich dotazy.

8.4.8.1 Představení moderátorky

V projevech jsem zaznamenala, že moderátorka často zapomíná na představení své osoby. Myslím si, že součástí moderátorského projevu by mělo být i představení moderující osoby, hlavně kvůli tomu, aby posluchači věděli, kdo je celým pořadem provází. Zaznamenala jsem opomenutí představení například v dílech z 5. 7.; 4. 7.; 3. 7.; 26. 6.; 12. 6. 2017 Pouze v záznamech ze dne 3. 6.; 17. 6. a 1. 7. 2017 se moderátorka představuje celým jménem. Pro představu uvádím příklad ze dne 1. 7. 2017: *...ahoj a hezký večer všem posluchačům přeje Romana Růžičková...*

8.4.8.2 Představení hosta

Jak jsem výše popisovala, moderátorka v jednom případě zapomněla představit hosta, který spolu s ní celý pořad vysílal. Mohlo to být zapříčiněno tím, že si moderátorka neuvědomila, že pořad si mohou naladit i posluchači, kteří ho dříve neslyšeli, tudíž nevědí, že každé pondělí je hostem pořadu psycholožka Bára Downes. V díle z 12. 6. 2017 psycholožku Báru představuje slovy: *...Klub rádia Junior patří v pondělí vždycky Lince důvěry a tak je tu s námi psycholožka Bára....* V záznamu ze dne 3. 7. 2017 moderátorka představení psycholožky opomíjí. Až ve druhé minutě jsem zaznamenala oslovení hosta křestním jménem *Báro*. V dalším vstupu, kdy Bára vysvětluje, pro koho jsou tábory určené, se moderátorka poprvé vyjadřuje k výpovědi psycholožky : *...to bylo slovo odbornice Báry....* Domnívám se, že vhodnější by bylo představení v samém úvodu

pořadu, kdy by moderátorka měla hosta náležitě přivítat a představit ho posluchačům celým jménem, vysvětlit důvod jeho návštěvy a uvést, jak jeho povolání souvisí s probíraným tématem.

8.4.9 Úvodní pozdrav a rozloučení

Při poslechu jsem zaznamenala časté vynechání úvodního pozdravu posluchačům, zaznamenala jsem ho například v dílech z 5. 7.; 4. 7.; 3. 7.; 12. 6.; 26. 6. 2017 V díle ze 6. 7. 2017 se pozdrav ozývá až na konci první minuty: *...my zdravíme všechny posluchače...* V dílech ze dne 17. 6., 3. 6.; 1. 7. 2017 se už pozdrav objevuje. Uvádím příklad ze dne 17. 6. 2017: *Ahoj a hezký večer s Klubem rádia Junior...*

Naopak opomenutí rozloučení jsem nezaznamenala ani jednou. V každém díle se s posluchači moderátorka rozloučí a popřeje jim hezký večer. Často se objevují formulace typu: *mějte se pěkně a mějte se rádi; hezký večer a krásné sny vám všem přeji z režie (jména) a od mikrofonu se loučí a hezké sny všem přeje Romana Růžičková; a nezapomeňte že na světě je krásně a že zítra zas je tu čas jen pro vás*

8.4.10 Závěr

V této části jsem se věnovala skladbě vět a jevů s ní spojených. V první řadě jsem sledovala délku užívaných konstrukcí. Vzhledem k dětskému publiku jsem předpokládala, že budou převažovat stručné věty s jasným sdělením. Výsledky analýzy však napovídají, že tomu tak ve všech případech nebylo. V projevu se samozřejmě objevuje množství kratších vět, ale poměrně vysoké zastoupení mají i delší věty, kvůli kterým by se mohly leckdy posluchači ztrácet. Nesprávný slovosled jsem zaznamenala především v improvizovaných vstupech. Vzhledem k tomu, že se neobjevuje často, nepovažuji ho za takový prohřešek. Domnívám se, že vlivem spontánnosti nebo úpravou myšlenky v průběhu řeči, se odchylka objeví u každého řečníka. V projevu Růžičkové jsem také zaznamenala množství opakujících se konstrukcí, které jsem zmapovala a snažila se je roztrždit do jednotlivých částí pořadu. Chápu je jako součást rozhlasového vysílání, proto si nemyslím, že by měly rušivý charakter. Většina mluvčích má oblíbené konstrukce, které se v jeho projevu opakovaně uplatňují. U Růžičkové jsem opakování konstrukcí zaznamenala ve dvou případech. V prvním případě jde o záměrné užívání konstrukce, jíž se loučí s posluchači. Zvolenou konstrukci hodnotím pozitivně především vzhledem k dětskému posluchači. Považuji ji za milé rozloučení, na které jsou posluchači zvyklí a tradičně ho očekávají. Druhá konstrukce, která je pravděpodobně užívána nezáměrně a poměrně často,

mě v poslechu leckdy rušila. Domnívám se, že pokud by moderátorka výskyt tohoto vyjádření eliminovala, poslech by byl pro posluchače příjemnější. Svou pozornost jsem zaměřila také na shodu podmětu s přísudkem. Nesprávná podoba se objevovala zřídka a přisuzuji ji především improvizaci. Také jsem zaznamenala, že častým rysem otázkových konstrukcí v projevu moderátorky je jejich následná reformulace z důvodu jejího upřesňování nebo zobecňování. Především případy, ve kterých moderátorka původní otázku konkretizuje, vnímám jako velmi funkční. Dotazovaného postupně vede k žádané odpovědi a posluchači usnadňuje pochopení celého dotazu. Součástí pořadu jsou i rozhovory s volajícími, jejichž součástí je zpětná vazba moderátora. Jako velmi přínosné hodnotím užívání pozitivní zpětné vazby, kterou moderátorka podporuje vyjadřování volajících a celkově jim dodává chuť sdílet s ostatními své zážitky nebo odbourává ostych z kladení otázek, které děti zajímají. Poslední oblastí, ke které jsem se vyjadřovala, bylo představování samotné moderátorky a hostů ve studiu. V jednom případě jsem zaznamenala, že opomenula představení psycholožky Báry D. Tento prohrěšek nehodnotím jako nedostatek. Domnívám se, že vlivem stresu, případné trémy nebo dalších okolních vlivů, může výjimečně zapomenout každý moderátor. Co mi ale vadilo, bylo opomíjení úvodního pozdravu a představení osoby moderátorky. Vzhledem k velkému množství případů, kdy se zapomněla představit, se posluchači dozvídali až v samotném závěru, kdo je celým pořadem provázel. Domnívám se, že moderátor by neměl zapomínat na to, aby posluchače řádně pozdravil a sdělil jim, kdo právě vysílá. Řada posluchačů, kteří si stanici ladí dennodenně, Romanu Růžickovou poznají po hlase, ale pro ostatní osoba moderátorky zůstane do konce utajena.

9 Analýza jazykového projevu Stanislava Juríka

V této kapitole budu analyzovat mluvený projev Stanislava Juríka. Stejně jako v předchozí části se budu vyjadřovat k jednotlivým jazykovým rovinám.

9.1 Zvuková rovina

V první části své analýzy jsem se zaměřila především na tempo řeči, správné frázování a intonaci. Vzhledem k tomu, že rozhlasové vysílání zahrnuje pouze hlasový vstup bez vizuální složky, zaměřila jsem se na zřetelnou artikulaci jednotlivých slov. Snažila jsem se vypořádat odchylky v kvantitě hlásek, a následně odhadnout možné příčiny jednotlivých jevů. Jak už jsem výše uváděla, součástí každého projevu jsou i přeroky a menší či větší výskyt hezitačních zvuků, proto se k nim vyjadřuji v samostatné kapitole. Při vlastním poslechu jsem zaznamenala i opakování slov, které jsem se také snažila popsat a vysvětlit.

9.1.1 Intonace

Z analýzy vyplývá, že moderátor intonuje ve všech případech správně. V jeho projevech nedochází k nesprávné intonaci nebo k jejímu opomíjení. Jurík ale stejně jako Růžicková využívá intonaci k tomu, aby vyjádřil citové zabarvení výpovědi. Výskyt těchto jevů není tak vysoký jako u moderátorky, přesto se v projevu objevuje také. Pro úplnost uvádím příklady jednotlivých slov z kapitoly 10.1.2.2.1.: *hoodně, veeliká, práávě, výýborná, aaha...*

9.1.2 Odchylky v kvantitě samohlásek

Dalším rysem, který se v moderátorském projevu objevuje, jsou odchylky v kvantitě samohlásek. V následujících podkapitolách budu uvádět jednotlivé příklady, a následně připojím pravděpodobné příčiny těchto jevů.

9.1.2.1 Zkracování samohlásek

Krácení samohlásek jsem v projevu Juríka vyskytlo pouze jednou:

1. ...začneš psát nebo *stříhat...*

→ V tomto případě došlo ke zkrácení samohlásky „í“, přestože měla být vyslovena její dlouhá podoba. Výskyt tohoto jevu je ale ojedinělý, proto se domnívám, že šlo o pouhou nepozornost nebo nedbalou výslovnost.

9.1.2.2 Prodlužování samohlásek

Prodlužování samohlásek se objevovalo častěji a podle možných příčin ho člením do dvou skupin. První z nich je citové zabarvení, které bychom mohli považovat za jeden z přetrvávajících rysů řeči orientované na dítě, jako druhý pravděpodobný důvod jsem vyčlenila získání času k promyšlení další řečové produkce.

9.1.2.2.1 Projev citového zaujetí

V této části uvádím příklady, které mohly být ovlivněny citovým zaujetím mluvčího:

1. ... takhle bychom mohli pokračovat ještě *hoodně* dlouho...
→ Moderátor chtěl vyjádřit, jak moc dlouho by mohli pokračovat.
2. ...a je tam *veeliká* fronta...
→ I v tomto případě chtěl zdůraznit, jak moc veliká fronta je.
3. ...my o tom budeme *práávé* mluvit...
→ Protažením samohlásky „a“ zdůrazňuje dobu, kdy se o tom bude mluvit.
4. ... to je *výýborná* otázka...
→ Tato odpověď byla součástí zpětné vazby moderátora, který chtěl chlapce pochválit za to, jak dobrou otázku položil.
5. ...*aaha*...
→ Poměrně častým jevem je protažení první samohlásky „a“ ve slově *aha*.
  - a) Volající: ...*letí osm minut dvacet sekund*... Moderátor: *aaha*...
Volající: ...*my je našli u fotbalového hřiště*... Moderátor: *aaha*...
→ Moderátor by v těchto případech mohl vyjadřovat například údiv.
  - b) Volající: ...*kde tady můžu najít vltavín*?
Moderátor: ...*aaha no my se na to zeptáme*...
→ Tato odpověď by mohla odrážet například zaskočení moderátora otázkou volajícího.

9.1.2.2.2 Získávání času k promyšlení další části promluvy

Zde uvádím příklady prodlužování samohlásek, které by mohly být zapříčiněny snahou o získávání času k promyšlení další části promluvy:

- ...děkuju *zaa* za představení atletiky jako takové...;...byla si se *vv* nějaké podívat...; ...*taak* děkujeme...

9.1.3 Hezitační zvuky, přerěky, opakování slov

V této části budou uvedeny zaznamenané příklady hezitačních zvuků a přerěků.

9.1.3.1 Hezitační zvuky

V Juríkově projevu jsem zaznamenala poměrně velké množství výskytu hezitačních zvuků:

- ...*když se chci stát mmm pozorovatelem vesmíru mmm co bych měl vlastnit...*;
...*vidíte tam mmm třeba ty erupce...*; ...*a teď mmm další email mmm Michal se ptá...*; ...*mmm zmínili jste už spoustu...*; ...*mmm jak bychom třeba měli říct...*;
...*mmm znamená to že my všichni špatně dýcháme...*; ...*mmm je hodně složité zřídit...*; ...*jak si vlastně stojí mmm v porovnáním se světem...*; ...*ptáme se také my vás mmm pokusili....*; ...*jak mmm reagovat na Pavlův ohlas...*

9.1.3.2 Přerěky

Zaznamenané přerěky už nebyly tak časté:

1. ...*vy už jste zmínil že jste/inklinujete k tomu...*
2. ...*to znamená že ve chvíli kdy je v základu/kdy je základ...*
3. ...*a my si s Gábinou půjdeme ještě podí/povídat...*
4. ...*na to se ze/zeptáme až po písničce...*
5. ...*dnes se bavíme o komis/o komiksech...*

9.1.3.3 Opakování slov

V projevu jsem zachytila také opakování slov:

- ...*jak je jak je tedy slunce daleko; ...to to to začíná hodně strašidelně...*; ...*to je docela velký rozdíl oproti oproti Chorvatsku...*; ...*to to to to jsem docela rád...*; ...*na na to se teď zeptáme našich hostů...*; ... *to to zní dobře...*; ...*ten herec bývá na konci té té aktivity...*

→ Možnou příčinou opakování slov by mohlo být například získávání času k promyšlení další promluvy nebo ztráta myšlenky v průběhu řeči.

9.1.4 Závěr

Celková analýza zvukové stránky projevu Stanislava Juríka je stručnější než u jeho kolegyně Romany Růžičkové. Moderátor používá intonaci ve všech případech tak, jak má, nezaznamenala jsem žádné její opomíjení nebo nesprávné užití. Společným rysem obou moderátorů je občasné užívání přehnané intonace, která se projevovala především protažením hlásek v jednotlivých slovech. I v tomto případě reflektovala citové zaujetí mluvčího a i v tomto případě se domnívám, že jde o jeden z přetrvávajících rysů řeči orientované na dítě. Nejčastěji jsem ji zaznamenala u adjektiv: *hoodně*, *veeliká*, *výborná*.... a u citoslovce *aha*. Dalším rysem, kterého jsem si všimla, byly odchylky v kvantitě hlásek, nikoli však v jejich kvalitě. V projevu docházelo hlavně k častému prodlužování, především z důvodu citového zabarvení, okrajově tam vstupoval faktor času. V této části jsem se i pozastavila nad tím, že u Romany Růžičkové k žádnému prodlužování hlásek z důvodu získávání času nedocházelo. Domnívám se, že za tímto účelem oba mluvčí užívají rozdílné strategie. Jurík prodlužuje hlásky, naopak Růžičková užívá výplňková slova, kterými tak získává potřebný čas.¹⁷⁰ V poslední části jsem se zaměřila na výskyt slovních přechů, frekvenci hezitačních zvuků a vyčlenila jsem i samostatnou podkapitolu, která se věnovala opakování jednotlivých slov. Na rozdíl od Růžičkové se v Juríkově projevu objevuje mnohem větší množství hezitačních zvuků. Přesto však musím říct, že jejich frekvence nebyla tak vysoká, aby mě v poslechu rušila. I když k přechůtí v mluveném projevu dochází často, v Juríkově projevu se jich vyskytuje velmi málo.

---

¹⁷⁰ Viz. kapitola 8. 2. 5.

9.2 Lexikální rovina

V lexikální rovině budu popisovat slovní zásobu moderátora. Zaměřím se na to, jaké prostředky ve svém projevu Jurík užívá vzhledem k dětskému posluchači. Zaznamenané výrazy budu třídit do jednotlivých kategorií, stejně jako tomu bylo v předchozí analýze. I tady předpokládám časté užívání zdrobnělých výrazů, termínů a cizích slov. Pokud se v jeho projevu budou vyskytovat výplňková slova, budu se je snažit postihnout také.

9.2.1 Expresivní výrazy

Stejně jako u Romany Růžičkové se i v projevu Stanislava Juríka vyskytuje poměrně velké množství expresivních výrazů. Rovněž zde převládají prostředky s kladným příznakem, ale objevují se i výrazy s negativním citovým zabarvením. V samostatné podkapitole vyčleňuji deminutiva, která jsou užívána nejčastěji.

9.2.1.1 Deminutiva

Zdrobnělé výrazy byly zaznamenány v těchto případech:

- ...nějakou *planetku* pojmenovat...; ...můžeme *chvilku* povídat o....; ... *malinko* si ztiš rádio...; ...ještě *chvilku* pokračuje...; ...*holčičky* a kluci je tu pohádka...; ...vyprávění o *chlapečkovi* Palečkovi...; ...ještě *chvilčku* se můžete ptát...; ...takovou malou *básničku*...; ...ještě *chvilku* máte možnost ptát se... V těchto případech jsem nezaznamenala vliv žádného dalšího faktoru na podobu výrazu. Domnívám se tedy, že moderátor užívá deminutiva záměrně. Naopak v případě ...žádná malá *kolečka*... by mohlo být užití zdrobnělé podoby zapříčiněno tím, že host v předchozí replice použil ten samý výraz a moderátor ho pak po něm už jen zopakoval.

9.2.1.2 Ostatní

Ostatní expresivní výrazy jsem zaznamenala v těchto podobách:

- ...necháme zareagovat *televizáky* z plzně; ...*strašně* neradi cestují...; ...*koloběžkáři* vždycky závodí...;...jak se sdružují *dospěláci*...; ...*jakápak* úspěšná...; ...představy o *bubácích*...; ...přidáme jednu *strašidelnou* minutovou hru...; ...*šmankote*... ...jaké *figly* použít...; ...prostě do *báglu*...; ...*kdopak* je tam...; ...je to velký *kumšt*...; ...je to *dřina*...; ...je to

v pohodě...; ...*Haló haló* je tam někdo...; ...je *ohromný* zájem o geologii...; ...*jestlipak* se vám už v práci stalo...; ...vítáme *komiksáře* Vhrstiho....

9.2.2 Odborné výrazy

Jak jsem již v předchozí části analýzy zmiňovala, Klub rádia Junior posluchačům zprostředkovává témata z nejrůznějších oblastí (technické, přírodovědné, sportovní, hudební a mnoho dalších...). Právě proto se v projevech obou moderátorů objevují odborné výrazy. Stejně jako Růžičková se i Jurík snaží hlídat, aby byl každý výraz vysvětlen. Díky tomu si mohou posluchači jednotlivé výrazy nejen postupně osvojovat, ale také porozumí celému sdělení a nemusejí například význam slova vyvozovat z kontextu nebo odhadovat. Všechny výrazy, které jsem zaznamenala, byly vysvětleny moderátorem nebo odborníkem na danou problematiku. Pro úplnost uvádím, jakým způsobem byly jednotlivé termíny vysvětleny.

a) Vysvětlení moderátorem:

Dětský host ve studiu: ...já jsem třeba vyhrála *inbusy* na kolo...

Moderátor: ...*inbusy* to jsou takové ty zvláštní klíče na utahování a povolování šroubů....

b) Vysvětlení odborníkem

1.

Dětský posluchač: ...mohla jsem si šáhnout na pazourek....

Moderátor: co je to vlastně ten *pazourek* pane Čechuro?

Čechura: ...*druh kamene který se nachází v oblasti Baltu který je velmi snadno opracovatelný...z něj se právě vyráběly štípané kamenné nástroje...*

2.

Moderátor: ...*vidy* to je téma. Martin Prošek kýve takže vysvětlí...

Prošek: ...*rozdíl mezi videm dokonavým a nedokonavým... zásadní rozdíl je v tom že vlastně vyjadřuje rozdíly ve způsobech jak se některé věci v reálném životě odehrávají. když řekneme skákat znamená to že se něco odehrává trvale po nějakou dobu a ten děj není ohraničený když řekneme že někdo skočil tak to znamená že vykonal jeden skok a ten okamžik toho skoku je časově jednoznačně ohraničený...*

9.2.3 Cizí slova

K jednotlivým tématům, která jsou ve vysílání probírány, se váží i cizí slova. Na rozdíl od projevu Romany Růžičková je výskyt cizích slov zaznamenaných v projevu Stanislava Juríka mnohem vyšší. Domnívám se, že vliv zde mají především probíraná témata, která jsou předmětem vysílání. Na rozdíl od projevu Romany Růžičkové zde převládá přímé vysvětlování jednotlivých významů slov. Moderátor často zasahuje do vyprávění hosta, žádá po něm vysvětlení slov, o nichž si myslí, že je děti neznají, nebo připojuje své vlastní. U několika výrazů jsem ale žádné vysvětlení nezaznamenala stejně jako u některých prostředků v projevu Růžičkové.

Zaznamenané výrazy jsem rozčlenila do dvou skupin. První z nich obsahuje slova, jejichž význam byl vysvětlen, do druhé skupiny jsou zahrnuty ostatní výrazy, u kterých vysvětlení chybí.

a) Vysvětlení významu

1. *astronom, astronaut, astrolog:*

Moderátor: *...ted' bychom měli vysvětlit my dnes budeme asi hodně mluvit v cizích termínech.... Astronom astronaut astrolog kdybyste udělali takový slovník cizích slov...*

Odborník vysvětluje pojmy.

2. *dekáda:*

Odborník: *... ..a v poslední dekádě zažívá obrovský rozvoj...*

Moderátor: *...dekáda to je desetiletí to vysvětlíme holkám a klukům...*

3. *synonyma*

Moderátor: *...synonyma tedy slova s podobným významem...*

4. *archeologie, paleontologie*

Moderátor: *... rozdíl mezi archeologií a paleontologií můžeme klukům a holkám vysvětlit...*

Odborník vysvětluje oba výrazy.

5. *artefakt*

Moderátor: *...když vysvětlujeme cizí slova co je to artefakt...*

6. *expozice*

Moderátor užívá synonymní výraz pro pochopení významu: *...jak ta expozice výstava v muzeu vypadá...*

7. *geologie*

Moderátor: ...co to vlastně ta *geologie* je...

8. *vízum*

Odborník: ...potřebují *vízum*...

Moderátor: ...vysvětlíme co je to *vízum*...

b) Význam nevysvětlen:

1. ...chodí nám *emaily*...; ...*youtube* kanál...; ...*online* vysílání...; ...souvisí spolu nějak *jóga* a *meditace*...; ...jsou to *propagační* předměty...; ... že je to *rituál*...

Jedním z možných důvodů, proč nebyly výrazy vysvětleny, by mohlo být to, že u těchto slov moderátor předpokládal, že je posluchači znají.

2. ...horské kolo nebo *trekingové* kolo...; ...*triedr*...

Naopak v těchto případech se domnívám, že šlo o pouhé opomenutí vysvětlení.

9.2.4 Zkratky

Výskyt zkratky jsem zaznamenala pouze ve dvou případech. Zkratka *TV* byla použita v díle, kde byli hosty členové Junior TV ...*vítáme zde hosty z plzeňské Junior TV*... Druhá zkratka *DVD* byla součástí jména strašidla *Dědek z DVD*. I v těchto případech, stejně jako u zkratky *GPS* užitě v projevu Růžičkové, nebyl jejich význam vysvětlen. Domnívám se, že tyto zkratky jsou dnes natolik běžné, že jejich vysvětlení není potřeba.

9.2.5 Oslovování posluchačů

Při poslechu jsem zaznamenala, že Jurík neoslovuje posluchače zdrobnělinami v takové míře jako Růžičková. V jeho projevu se objevují i domácké podoby, ale i tradiční podoby křestních jmen:

a) zdrobněliny: ...*Alenka* nám napsala...; ...přišla ještě otázka od *Marušky*...; ...*Kamilko*, kdyby si řekla...; ...otázka od *Nikolky*...; ...email přišel od *Laurinky*...; ...*Natálka* napsala z...; ...*Dorotko* zdravíme tě....;

b) domácké podoby: ...myslím, že je to *Míša*...; ...hned se musím zeptat *Franty*...; ...jak je na tom *Ríša*...

c) křestní jména: ...*Michal* se ptá...; ...*Kamil* nám napsal...; ...zeptám se *Kamily*...; ...email od *Ely*...; ...ahoj *Adame*...; ...*Patriku* malinko si ztiš

rádio...; ...*Sáro* posloucháme...; ...poslali *Adéla Eliška* a ten třetí email je od *Matyáše*...; ...měj se krásně *Danielo*...

9.2.6 Závěr

V této kapitole jsem se zaměřila na slovní zásobu, kterou moderátor ve svých projevech používá. Stejně jako u jeho kolegyně se u něho objevuje poměrně velké množství expresivních výrazů. Z výsledků analýzy vyplývá, že zastoupení zdrobnělých výrazů je v jeho projevu nižší než u jeho kolegyně. Jak už jsem několikrát zmiňovala, právě kvůli pestrému tematickému zaměření jednotlivých dílů, se ve vysílání vyskytuje i mnoho termínů a odborných slov. V analyzovaných dílech, ve kterých Jurík vystupuje, jsem zaznamenala vyšší frekvenci těchto výrazů, než u Růžičkové. Domnívám se, že vliv na celkové množství má především téma jednotlivých dílů a kvalifikovanost pozvaných hostů. Odborné výrazy, které jsem v projevu zaznamenala, byly vysvětleny všechny. Moderátor význam slova vysvětlil sám, nebo předal slovo odborníkovi. U cizích slov, která byla zastoupena častěji, tomu bylo zrovna tak. Přesto jsem v této kategorii zaznamenala opomenutí vysvětlení významu u některých slov. Domnívám se, že důvodem bylo pouhé opomenutí nebo předpoklad toho, že dané slovo děti znají. Zkratky, stejně jako v projevu Romany Růžičkové, byly zastoupeny minimálně. A možná právě kvůli k jejich běžnému užívání ani nebyly vysvětleny. Stejně jako tomu bylo u užívání zdrobnělin v rámci expresivních výrazů, i u oslovování posluchačů zdrobnělé podoby nedominují. Vzhledem k dětskému publiku jsou užívány samozřejmě také, ale objevují se i podoby domácí spolu s tradiční podobou křestních jmen.

9.3 Morfologická rovina

Stejně jako tomu bylo u Romany Růžičkové, v této části jsem se zaměřila na správné ohýbání slov. Snažila jsem se vypořádat, jaké koncovky moderátor užívá, zkoumala jsem také skloňování a časování slov.

9.3.1 Koncovky

Vypořádkovala jsem, že moderátor užívá výhradně spisovné koncovky u adjektiv: ...z *jakého* důvodu...; ... *hezky* výlet...; ...bývá to *obvyklé*...; ...léto *plné jasné* oblohy...; ...jaké jsou *výhody*...; ...je to *správné* že člověk...; ...jaké to je trávit *celé* dny...

U adjektiv jsem také zaznamenala opravu nespisovného tvaru, který použil volající:

Volající: ...tak je jakoby *pomalej*...

Moderátor: ...že to není tak *rychlé* jako kolo tak to myslíš?

U slovesa *děkovat* jsem si všimla, že moderátor většinou užívá hovorové koncovky: ...*děkuju* za dotaz...; ...já vám *děkuju* za návštěvu...; ...*děkuju*...

9.3.2 Ohýbání

Z výsledků analýzy vyplývá, že moderátor zná pravidla ohýbání a až na několik případů je ve svých promluvách uplatňuje. Nejdříve opět uvedu příklad jevu, který se poté budu snažit okomentovat.

1. ...začneš psát nebo *stříhat*...

V tomto případě šlo pravděpodobně o nedbalou výslovnost nebo pouhou nepozornost moderátora.¹⁷¹

2. ...začali jsme správně aspoň *češtinsky*... V této větě se mohl moderátor rozhodovat mezi tvary *česky* a *češtinářky*, až z toho vznikla zkomolenina, kterou už poté neopravil.

3. ...mimochodem on nakreslil *Večerníčka*...

V tomto případě byl užit špatný tvar slova, ve 4. pádu měl být použit tvar *Večerníček*. V tomto případě si myslím, že jde o vliv obecné češtiny.

Zaznamenala jsem i případ, kdy volající posluchač použil nespisovné koncovky, které byly v projevu moderátora opraveny a jejich nespisovná podoba byla nahrazena spisovnými koncovkami:

Volající: ...jak před tím dlouho *spěj* a za druhý, co před tím *jeděj*.

Moderátor: ...jak dlouho *spí* a co *jedí* sportovci.

9.3.3 Užívání množného a jednotného čísla v 1. osobě

Zjistila jsem také, že moderátor neužívá výhradně 1. os. pl, ale střídá ji s 1. os. sg.:

- a) 1. os. pl.: ...*ptáme se* posluchačů...; ...*děkujeme* za názor...; ...my se vás *ptáme*...
- b) 1. os. sg.: ...*mám* si připravit nějakou...; ...abych se *vyznal* v...; ...já *děkuju* za ten dotaz...; ...pánové, moc *děkuju*...

---

¹⁷¹ Viz. kapitola 10. 1.2.1.

9.3.4 Jmenné tvary adjektiv

Při poslechu jsem si všimla, že moderátor užívá často jmenné tvary adjektiva *zvědavý* v konstrukci, která se v jeho projevu poměrně často opakuje: ...tak jsem *zvědav* na...; ...no jsem *zvědav* na názor...; ...to jsem *zvědav* co na to řekne... Domnívám se také, že užívání jmenných tvarů přídavných jmen je už dnes považováno za knižní.

9.3.5 Závěr

Z výsledků analýzy vyplývá, že moderátor zná pravidla správného ohýbání a snaží se ve svém projevu veškeré zásady uplatňovat. Až na výše uvedené případy, které vzhledem k množství analyzovaného materiálu nebyly nijak časté, ohýbá v souladu s normou. U adjektiv užívá výhradně spisovné koncovky, u slovesa *děkovat* se ozývají především hovorové koncovky. Stejně jako Růžicková používá 1. os. pl., kterou ale poměrně často nahrazuje 1. os. sg. Atypické mi přišlo užívání jmenného tvaru přídavného jména *zvědavý*, jelikož ho vnímám jako knižní. Přesto musím říci, že mi daný tvar v projevu nevadil ani mě při poslechu nijak nerušil. Uvádím ho do této kapitoly hlavně proto, že ho vnímám jako specifický jev Juríkova projevu.

9.4 Syntaktická rovina

Poslední část, již se ve své analýze budu věnovat, bude obsahovat analyzované poznatky z oblasti skladby. Při vlastním rozboru se budu zaměřovat na celkovou stavbu vět, shodu podmětu s přísudkem, slovosled apod. Zaměřím se i na opakování vět typických pro rozhlasové vysílání Klubu rádia Junior Budu a budu se snažit vypořádat se s specifickými konstrukcemi, kterých moderátor obvykle užívá. Také budu zaznamenávat, zda v projevu nechybí pozdrav, rozloučení nebo představení moderátora či hostů. V samotném závěru připojím kapitolu o zpětné vazbě, která bude rovněž předmětem mého zkoumání.

9.4.1 Délka konstrukcí

Stejně jako tomu bylo v předchozí analýze, i tady jsem očekávala, že v Juríkově projevu budou převládat kratší věty. V tomto případě se má domněnka potvrdila. Moderátor zpravidla užívá kratší konstrukce, které nejsou tak náročné pro dětské posluchače. Pokud klade otázky, jejich formulace je vždy jasná a stručná. Delší věty jsem zaznamenala pouze u improvizovaných vstupů.

- a) *dneska začalo astronomické léto; kde se vlastně koloběžky vzaly? měnila se podoba koloběžky? jak to slunce tedy vidíte? jak často závodíš? co nebo kdo*

straší u vás doma? čeho se bojíte? tak to může fungovat? jak si na tom stojí? je hodně složitá? jak se vám daří nebo nedaří pravopisná cvičení?

- b) *a nebo jestli doma náhodou nemají nějaký dalekohled kterým pozorují noční nebo dnešní oblohu; já pořád vidím archeologii když se někde něco objeví když se někde staví nové základy nějaké nové budovy tak se to třeba na nějaký čas v uvozovkách zavře pro archeologický výzkum; a musíme tedy říct že to rozhodování bude velmi těžké protože těch strašidel od vás přišly celé desítky*

9.4.2 Slovosled

Nesprávný slovosled se v Juríkově projevu objevuje velmi málo, zejména v improvizovaných vstupech. Vzhledem k jeho nízké frekvenci se domnívám, že posluchače nijak zvlášť neruší. Možnou příčinou by mohla být například změna myšlenky v průběhu její formulace. V následujících bodech uvedu nejdříve zaznamenané příklady, které následně přepíšu do náležité podoby.

1. *...ted' ale má přednost někdo další...*
→ ...ted' má ale přednost někdo další...
2. *...ted' možná bychom měli zmínit...*
→ ...ted' bychom možná měli zmínit...
3. *... ještě jeden telefonát stihneme alespoň...*
→ ... ještě alespoň jeden telefonát stihneme...

9.4.3 Opakující se konstrukce

Jak už jsem uváděla v první části analýzy, součástí rozhlasových pořadů jsou i typické konstrukce, které se ve vysílání opakovaně ozývají. Ať už v jejich doslovných podobách nebo s drobnými úpravami. Zaznamenané konstrukce jsem i v tomto případě rozdělila do tří částí.

- a) V úvodu: *... ahoj a dobrý večer vám všem kteří posloucháte dvojku ČRo nebo naše internetové online vysílání...*(objevuje se i alternativa: *... ahoj a dobrý večer vám vše kdo posloucháte...*); *... zdravíme vás z našeho plzeňského studia...*; *...hezký poslech vám přeje Standa Jurík...* (také: *...hezký poslech přeje Standa Jurík...*)
- b) V závěru: *... loučí se a za pozornost děkuje Standa Jurík...*; *...nezapomeňte že na světě je krásně a že zítra zas je tu čas jen pro vás...*

- c) Ostatní: ...v Klubu rádia Junior si dnes povídáme o...; ...zeptáme se holek a kluků...; ...budeme se na vás ve vysílání těšit...; ...můžete se ptát na 800199199 případně na emailu...; ...dotazy můžete volat na číslo 800199199 a psát nám můžete emaily na... (také: ...psát můžete na...); ...posloucháte Klub rádia Junior máme tady (představení hostů)...; ...kdo nám jako první odpoví na...; ...posloucháte Klub rádia Junior...; ...budeme odpovídat na vaše dotazy...; ...minutové hry rádia Junior můžete poslouchat každý všední den...; ...my tu máme (jméno hosta) a povídáme si o...; máme dalšího telefonujícího na čísle 800199199...; ...kdopak je tam...

9.4.4 Specifické konstrukce

K projevu Stanislava Juríka se stejně jako u dalších mluvčích váží specifické konstrukce. Vypozorovala jsem opakující se výskyt u těchto případů: ...*tady tě možná zastavím*...; ...*když se zeptám takhle*...; ...*když to takhle řeknu*... (také: ...*když to řeknu takhle*...), ...*já bych se teď možná zeptal*... I přestože se tyto konstrukce v moderátorově řeči opakují, domnívám se, že jejich užívání není natolik časté, aby posluchače při poslechu rušilo.

9.4.5 Shoda

Stejně jako tomu bylo v projevu Romany Růžickové se i v projevu Stanislava Juríka chybná shoda podmětu s přísudkem objevila minimálně. Zaznamenala jsem pouze jediný výskyt tohoto jevu, proto se domnívám, že šlo o pouhé přechytnutí: ... *zvířata* která strašně *neradi* cestují...

9.4.6 Představení moderátora a hosta/hostů

Moderátor ani v jednom z analyzovaných dílů neopomíjí představení své osoby. Pokaždé se představuje celým jménem v samotném úvodu pořadu: ...*hezky poslech vám přeje Standa Jurík*...

Stejně je tomu i u představení hostů ve studiu. Moderátor v žádném případě nezapomíná informovat posluchače o tom, kdo s ním právě ve studiu vysílá.

V samotném úvodu pořadu naznačí, co bude tématem pořadu a kdo bude jeho hosty: ...*na to všechno odpoví odborníci z Hvězdárny v Rokycanech*...; ...*už za chvíli přivítám hosty z plzeňské Junior tv*...; ...*kde se vlastně koloběžky vzaly*...*to všechno nám už*

za okamžik řekne náš první host...;...a do toho dnešního klubu přijde archeolog a velice šikovný vědec badatel...

V další části, zpravidla po hudebním vstupu, představuje hosty celými jmény: *A já už tu vítám Lumíra Honzíka a Martina Adamovského z Hvězdárny v Rokycanech...; ...a tak vítám je tady několik hostů první dva z nich Adam Kus a Ondřej Černý...; ...ted' vám naše hosty představím je to Petr Pešta z Klubu koloběhu Plzeň...a dobrý večer přeji také jeho dceři Kamile Peštová...; ...a tak vítám opravdového archeologa. Ze Západočeského muzea v Plzni přišel Martin Čechura...*

9.4.7 Úvodní pozdrav a rozloučení

V porovnání s jeho kolegyní Romanou Růžickovou jsem nezaznamenala jediný případ opomenutí úvodního pozdravu. Z výsledků analýzy vyplývá, že Jurík své posluchače vždy pozdraví a v závěru pořadu se s nimi rozloučí. Pro úplnost uvádím typické konstrukce, které moderátor využívá.

a) pozdrav

- *...ahoj a dobrý večer vám všem kteří posloucháte dvojku Českého rozhlasu nebo naše internetové online vysílání....; ...dneska vás zdravíme z našeho plzeňského studia...*

c) Rozloučení

- *...Klub rádia Junior je u konce...; ...loučí se a za pozornost děkuje Standa Jurík...; ...nezapomeňte že na světě je krásně a že zítra zas je tu čas jen pro vás...*

9.4.8 Zpětná vazba

Jak už jsem výše zmiňovala, Klub rádia Junior dává dětským posluchačům prostor pro jejich dotazy. Ti se tak mohou vyjadřovat k nejrůznějším tématům, pokládat otázky, které je zajímají apod. Součástí těchto vstupů je i zpětná vazba moderátora. Moderátor využívá výhradně pozitivní zpětnou vazbu. V následujících řádcích uvádím vybrané příklady zpětné vazby. Pro úplnost připojuji i přepis rozhovoru moderátora s volajícím.

a) Repliky reagující na odpovědi volajících:

...to je výborná otázka skvělá děkuju za obě otázky...; ...dobře to jsou zajímavé otázky děkujeme...; Eliško děkujeme za tuhle radu báječná; ...výborně děkuju za odpověď...; ...dobrá otázka zeptáme se Gábiny a děkujeme za otázku...;

...výborná otázka já jsem se chtěl taky zeptat ale ty ses zeptala za mě...; ...to jsou krásné otázky... Kryštofe, děkuju za otázky a ať se ti daří ve sportu ahoj....

b) Rozhovor s volajícím:

Volající: ...chtěl bych se zeptat jak vlastně kámen vzniká...

Moderátor: ...my o tom budeme právě mluvit... výborná otázka Metoději moc děkujeme a přežeme hezký večer...

9.4.9 Závěr

V případě projevu Stanislava Juríka se naplnil můj první předpoklad o délce užívaných konstrukcí. Vzhledem k dětskému publiku jsem očekávala, že v projevu budou převládat kratší věty a celková stručnost jednotlivých sdělení. Z výsledků analýzy vyplývá, že se moderátor snaží vyjadřovat v kratších větách a otázkové konstrukce jsou tradičně stručné a jasné. Delší konstrukce, které mohou být pro publikum problematické, zejména kvůli udržení myšlenky, se objevují zřídka, a to hlavně v improvizovaných vstupech. Chybná shoda podmětu s přísudkem nebo nesprávný slovosled se objevuje velmi málo. Domnívám se, že na odchylky v těchto oblastech má vliv především spontánnost. Vzhledem k jejich nízké frekvenci výskytu si dovoluji tvrdit, že moderátor pracuje s jazykem velmi dobře i v případě, kdy je nucen vyjadřovat se bezprostředně bez jakékoli přípravy. Při poslechu jsem také zaznamenala výskyt typických konstrukcí, které se v pořadu neustále opakují, ať už v doslovných podobách nebo s jejich drobnými úpravami. Domnívám se, že tento jev k rozhlasovému vysílání neodmyslitelně patří, proto si nemyslím, že by mohl posluchačům jakýmkoli způsobem vadit. Zmapovala jsem také nejčastější výskyt vět, které jsou pro Juríkův projev typické. Vzhledem k tomu, že jejich užívání není tak časté, neměla jsem s nimi při poslechu téměř žádný problém. Na rozdíl od Romany Růžickové jsem dospěla k závěru, že moderátor v žádném případě neopomíjí představení své osoby ani svých hostů. Důsledně dodržuje pomyslnou strukturu pořadu, čímž mám na mysli to, že představování své osoby i hostů se děje ve stejné části pořadu velmi podobnými formulacemi. Rovněž v jeho projevu nedochází k opomíjení pozdravu či rozloučení, které mají taky své typické místo. Posledním jevem, kterému jsem se věnovala, byla zpětná vazba, která byla naplněna ve všech případech. Velmi kladně hodnotím zapojení pozitivní zpětné vazby, která je podle mého názoru v dětském věku velmi důležitá. Dodává dětským dotazujícím nejen sebevědomí, ale především chuť se vyjadřovat.

10 Srovnání výsledků analýz

Ve zvukové rovině u obou moderátorů hodnotím pozitivně jejich pomalé tempo řeči a frázování. Za veliký přínos považuji také jejich pečlivou artikulaci a srozumitelné vyjadřování. V projevu Romany Růžičkové se v několika případech objevovalo opomíjení koncové intonace. Jsem přesvědčena o tom, že moderátorka pracuje s větnou melodií správně. Zaznamenané odchylky se objevovaly pouze pod tlakem improvizace nebo z důvodu časové tísně. Pokud si v těchto případech bude moderátorka dávat větší pozor, nebude docházet k těmto nesrovnalostem a také se zmenší riziko toho, že by se dětský posluchač mohl v projevu tzv. „ztratit“. U Stanislava Juríka jsem nesprávnou intonaci nezaznamenala vůbec. Je vidět, že moderátor intonuje správně, i když je pod tlakem. U obou mluvčích jsem si všimla odchylek v kvantitě hlásek. Zdůrazňuji, že odchylky v kvalitě hlásek nebyly ani u jednoho z řečníků zachyceny vůbec. Vzhledem k dětskému publiku jsem očekávala, že by se v projevu mohly objevovat rysy řeči orientované na dítě, což se potvrdilo právě v oblasti kvantity hlásek. U obou moderátorů jsem zaznamenala zvýšenou intonaci jednotlivých slov, kterou reflektovali své citové rozpoložení.

V projevech určených jinému publiku bych tento jev hodnotila jako nevhodný, ale v rámci rozhlasového vysílání rádia Junior to považuji za jeho součást. Rovněž se domnívám, že dětské posluchači takové vyjadřování také vítají. Pokud jim moderátor naznačí, že je svou odpovědí například překvapili nebo potěšili, považuji to za jeden ze způsobů podpory v jejich budoucím vyjadřování. Před samotným poslechem jsem předpokládala, že výskyt tohoto jevu se bude mnohem častěji objevovat u moderátorky. Výsledky ale ukazují, že jsou jejich projevy po této stránce spíše srovnatelné. V projevu Růžičkové jsem sice těchto jevů zaznamenala víc, ale domnívám se, že moderátorka v mnoha případech jednotlivé hlásky prodlužuje také za účelem získávání času k promyšlení další části promluvy. U Růžičkové jsem navíc zaznamenala i dva případy výskytu asimilace znělosti. Objevila se pouze ve slovních spojeních s předložkou *s*. Vzhledem k nízkému výskytu se domnívám, že jde o jev okrajový a pravděpodobně zapříčiněný rychlejším tempem řeči. Přesto by bylo funkční, aby se v těchto spojeních moderátorka více soustředila a dbala na správnou výslovnost. Posledním jevy, které jsem do zvukové roviny zařadila, byly hezitační zvuky a přeroky. U projevu Romany Růžičkové jsou oba případy zastoupeny minimálně a dovolím si tvrdit, že v takové míře nemají rušivý charakter. U Stanislava Juríka jsou hezitační zvuky mnohem častější. Zaznamenala jsem, že moderátor díky nim získává čas

k promýšlení další části promluvy. V jeho projevu se navíc objevuje i opakování slov či slovních spojení, který je pravděpodobně využíván za stejným účelem.

V lexikální rovině jsem se zaměřila na slovní zásobu, kterou moderátoři užívají. Oba mají bohatý slovník, díky němuž nedochází k opakování stejných slov, což by pro posluchače mohlo být leckdy nepříjemné. Prostředky, které jsem u obou moderátorů zaznamenala, jsem roztřídila do jednotlivých kategorií podle stylové platnosti. U projevu moderátorky jsem navíc zaznamenala i výskyt výplňkových slov a nadužívání ukazovacích zájmen. V některých případech bylo jejich zapojení tak vysoké, že mě v poslechu rušily a často odváděly pozornost od vlastního sdělení.

Vzhledem k cílové skupině posluchačů jsem očekávala vysoký výskyt expresivních výrazů, což se u obou moderátorů potvrdilo. U obou mluvčích převládají především deminutiva, která jsem pro přehlednost vyčlenila samostatně. S rozmanitými tématy, která se s jednotlivými díly neustále obměňují, souvisí také poměrně časté užívání odborných výrazů a cizích slov. Z výsledků analýzy vyplývá, že oba moderátoři po celou dobu vysílání hlídají, aby byly méně známé výrazy vysvětleny buď samotným moderátorem, nebo odborníkem na danou problematiku. Jurík ve svém projevu podal nebo zprostředkoval vysvětlení u všech zaznamenaných případů. Růžičková vysvětlení opomenula pouze v jednom případě, což bylo nejspíš zapříčiněno nepozorností, proto z toho nevyvozují žádný závěr. Dovolím si tvrdit, že oba moderátoři důsledně hlídají, aby posluchači rozuměli jednotlivých slovům a díky nim i smyslu celého sdělení. Cizí slova jsem zaznamenala také v poměrně rozsáhlém vzorku. U Stanislava Juríka mají vyšší zastoupení. Domnívám se, že výskyt těchto slov souvisí především s jednotlivými tématy a odborníky, kteří v pořadu vystupují. I v tomto případě se moderátoři snaží významy slov přiblížit svým posluchačům. Růžičková užívá především nepřímé vysvětlení. Vypomáhá si nejčastěji synonymními prostředky nebo využívá vysvětlení hostů. I tady však byly použity výrazy, jejichž vysvětlení posluchačům poskytnuto nebylo. Možnými důvody mohla být nepozornost moderátora nebo předpoklad toho, že je posluchači znají. I v Juríkově projevu se rovněž objevují slova, která nebyla vysvětlena. Domnívám se, že důvody jsou stejné jako v předchozím případě. Jurík rovněž jednotlivé významy vysvětluje sám, nebo se na ně dotazuje odborníků. Tuto činnost u obou moderátorů hodnotím velmi kladně. Nejen že posluchačům usnadňují pochopení sdělení, ale zároveň se podílí na rozšiřování jejich slovní zásoby. Oba moderátoři také oslovují své posluchače. Na začátku analýzy jsem předpokládala, že u moderátorky bude mnohem vyšší podíl zdvořilých podob křestních

jmen. Výsledky analýzy tento předpoklad potvrdily. Růžičková nejčastěji oslovuje zdobnělou podobou křestního jména, okrajově používá domáckou podobu jmen. Domnívám se, že ženy mnohem častěji využívají zdobněliny a celkově jsou u nich některé rysy řeči orientované na dítě mnohem silnější, než je tomu u mužů. Naopak v Juríkové projevu se objevuje poměrně velké zastoupení neupravené podoby křestního jména. Musím uznat, že je pro mě přirozenější oslovování dětských posluchačů zdobnělými podobami jmen. Nehodnotím to samozřejmě jako nedostatek nebo chybu, snažím se jen poukázat na rozdílnost vyjadřovacích strategií, které se podle mého názoru s jednotlivými pohlavími pojí.

V oblasti morfologie jsem se zaměřila především na ohýbání slov z hlediska spisovné a nespisovné češtiny. Z výsledků rozboru projevu Romany Růžičkové vyplývá, že moderátorka zná pravidla skloňování a časování a ve svých projevech je důsledně uplatňuje. Zaznamenala jsem pouze jediný případ odchýlení od spisovné podoby. V ostatních případech moderátorka užívá výhradně spisovné koncovky a při ohýbání se neobjevují další nesrovnalosti. Typické pro její projev je i užívání 1. os. pl. V mluveném projevu Stanislava Juríka zpravidla převládají spisovné koncovky. V několika případech jsem zaznamenala také opravu nespisovného tvaru dotazujícího se posluchače, což hodnotím jako velmi přínosné. Moderátor tak dává volajícímu najevo, že s jeho odpovědí sice souhlasí, ale užitý tvar není vyhovující, a proto ho nahrazuje spisovnou podobou. Domnívám se, že pokud se děti budou setkávat se spisovným jazykem častěji, snáz se jim dostane do povědomí a oni se tak lépe zorientují v tom, jaké tvary v kterých situacích užívat.

V moderátorově projevu jsem zaznamenala několik příkladů nesprávného ohýbání. Přesto si nemyslím, že by měl moderátor mezery v této oblasti. Odchytky přisuzuji vlivům, jako je stres, improvizace nebo změna myšlenky v průběhu její formulace. Otázkou zůstává, zda o vyslovených chybných tvarech moderátor ví. Nemůžu tvrdit, že všechny nestandardní podoby musí zaznamenat, ale pokud se mu to podaří, měl by tvar upravit do náležité podoby a zopakovat ho ve správném znění. Tím, že se ve vysílání budou opakovat tvary neexistujících slov nebo chybné tvary, hrozí nebezpečí, že se dostanou do povědomí posluchačů, které je mohou začít stejně chybně užívat ve svém projevu. Každý řečník by měl mít na paměti, že působí na své okolí. Moderátor stanice pro děti by si tento fakt měl uvědomovat o to víc, jelikož má možnost ovlivňovat budoucí generaci.

Poslední rovinou, kterou jsem analyzovala, je rovina syntaktická. Zaměřila jsem se v první řadě na délku konstrukcí. Opět jsem předpokládala, že v projevech obou moderátorů budou převládat kratší věty. Tato domněnka se potvrdila spíše v případě moderátora. Přisuzuji to především vlivu přetrvávajících rysů řeči orientované na dítě. Pro ženy je charakteristická větší redundantnost, což se odráží v zapojování delších a složitějších konstrukcí, které jsem zaznamenala hlavně u projevu Romany Růžičkové. Domnívám se, že v některých případech by mohli mít posluchači problém odhalit vlastní sdělení, nebo by dokonce mohli ztratit zájem o vyslechnutí celého větného úseku. V obou projevech jsem zaznamenala také nesprávný slovosled. Ten se ale objevuje minimálně, proto ho nehodnotím jako neznalost či nedostatek v oblasti gramatiky, ale přisuzuji to tlaku improvizace nebo stresu. Ve vyjadřování moderátorů jsem se zaměřila také na uspořádání slov ve větě. Ani v tomto případě zaznamenané odchylky nepřisuzuji mezerám v jazykových znalostech, ale domnívám se, že na ně má vliv především spontánní charakter situace nebo změna původní myšlenky. U obou moderátorů je výskyt nesprávného slovosledu téměř srovnatelný, přesto je častější u Romany Růžičkové. I přes hojnější výskyt si však nemyslím, že by její projev narušoval nebo byl příčinou případné dezorientace. U obou moderátorů jsem také zmapovala výskyt typických konstrukcí. U Růžičkové jsem odhalila dvě typické konstrukce. Domnívám se, že první z nich je parazitní a může posluchače rušit, druhá je užívána záměrně na konci pořadu, kdy se moderátorka s posluchači loučí. V projevu moderátora jsem zaznamenal také specifické konstrukce, které jsou nejspíš užívány nevědomě. Přesto je vzhledem k jejich ne tak častému užívání nehodnotím jako rušivé. Vzhledem k charakteru rozhlasového vysílání jsem u obou moderátorů zaznamenala i konstrukce, které se v jejich projevu neustále opakují. Některé z nich se dokonce shodují nebo se objevují v pozměněné podobě. Do analýzy jsem je zahrnula hlavně proto, že se domnívám, že jsou součástí každého rozhlasového vysílání. U projevu moderátorky jsem zaznamenala navíc tendenci k reformulaci původních otázek. Díky dalším otázkám, které konkretizují původní dotaz, moderátorka specifikuje svůj záměr a navrhuje tak posluchače ke správné odpovědi. Domnívám se, že vzhledem k dětskému publiku jde o funkční strategii pokládání otázek.

Snažila jsem se také postihnout úvodní pozdrav a rozloučení s posluchači. Výsledky analýzy ukazují, že v projevu Růžičkové velmi často chybí úvodní pozdrav. Tento nedostatek považuji za snadno odstranitelný. Moderátorka by měla dávat větší pozor, aby k opomíjení úvodního pozdravu nedocházelo. Než si tento zvyk vybuduje, musí se

zpočátku více hlídat. Naopak výsledky analýzy ukazují, že v projevu Juríka má pozdrav své místo a stálou formu. Právě z toho usuzuji, že jde o zvyk, který si moderátor za roky strávené ve vysílání vybudoval. Stejně tak je tomu i u představení vlastní osoby moderátora. Jurík opakovaně využívá tutéž konstrukci a na své představení nikdy nezapomíná. Naopak v projevech moderátorky často zazní její jméno až v samotném závěru, kdy se s posluchači loučí. I v tomto případě si myslím, že by moderátorka měla být důslednější a nezapomínat na to, že posluchači by měli vědět, kdo je celým pořadem provází. Za stejně důležité rovněž považuji řádné představení hostů pořadu. Výsledky z této oblasti jsou u moderátorky mnohem lepší. Zaznamenala jsem pouze jediný případ opomenutí představení. Vzhledem k ojedinělému výskytu tohoto jevu z toho opět nevyvozuji žádný závěr. Pouze také zdůrazním, že by moderátorka měla dávat větší pozor, aby k tomu nedocházelo. U Juríka jsem odhalila typickou strategii využívanou při představování svých hostů. Nejprve pouze naznačí, kdo bude jeho hosty a jak jejich návštěva souvisí s probíraným tématem, a až v dalším vstupu je posluchačům představuje celým jménem.

Posledním okruhem, na který jsem se zaměřila, byla zpětná vazba. Z výsledků analýzy vyplývá, že žádný z moderátorů v žádném případě zpětnou vazbu neopomíjí. Oba využívají výhradně pozitivní zpětnou vazbu, která podporuje celkovou komunikaci, odbourává ostych dětí vyjadřovat se a dodává jim sebevědomí.

Díličí výsledky analýzy jsou podle mého názoru na velmi dobré úrovni. Sice se v projevech odchylky objevují, ale z mého pohledu nejde o závažné nedostatky. U jednotlivých jevů jsem se snažila jednotlivé příklady nejen popsat, ale i naznačit možnosti případné nápravy. Domnívám se, že by bylo funkční průběžně analyzovat jednotlivé projevy moderátorů, kteří by tak získávali zpětnou vazbu, a mohli postupně pracovat na svých nedostacích, které se v jejich projevu objevují.

11 Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zhodnocení mluvených projevů moderátorů pořadu Klub rádia Junior po jazykové stránce. Při tvoření analýz bylo v případě Romany Růžičkové zpracováno deset záznamů jednotlivých dílů, u Stanislava Juríka jich bylo ještě o dva více. Pro přepis řeči byl využit transkripční systém ORAL2013, který byl doplněn pro potřeby a zaměření analýzy.

V teoretické části byly vymezeny klíčové pojmy, které se odrážely především v praktické části. Ta popisovala dílčí roviny, ve kterých byly vysvětleny specifické jevy, nesrovnalosti a odchylky od spisovné normy, a také přetrvávající rysy řeči orientované na dítě.

Výsledky analýzy ukázaly především vysokou úroveň vyjadřování a kultivovanost projevu obou mluvčích. Moderátoři vědí, jakým způsobem se vyjadřovat, jaké prostředky do svého projevu zařazovat a jak správně cílit na dětské posluchače.

V teoretické části byly vymezeny klíčové pojmy, praktická část poté navazovala konkrétním i rozboru mluvených projevů. Výsledky ukázaly, že se oba moderátoři vyjadřují v souladu s normou spisovné češtiny. Užívají výhradně spisovné koncovky, znají pravidla ohýbání a ve svých projevech se je snaží dodržovat. V Juríkově projevu se na rozdíl od jeho kolegyně nesprávné tvary slov objevují, ale vzhledem k jejich minimálnímu zastoupení, se domnívám, že nejde o neznalost gramatických pravidel, ale o vliv okolních faktorů. V jejich projevu nejčastěji převládají neutrální výrazy, ale objevují se i expresiva, která mají poměrně vysoké zastoupení. Vzhledem k cílové skupině posluchačů a uvolněnější atmosféře, která ve vysílání panuje, se domnívám, že nemají negativní vliv na jejich projev.

Cílem mé práce bylo také poukázat i na přetrvávající rysy řeči orientované na dítě.

Vzhledem k dětskému publiku jsem očekávala, že mluvčí budou uplatňovat pomalejší tempo řeči a zřetelnou artikulaci, což se potvrdilo. Výraznější intonace se rovněž u obou mluvčích objevovala často a ve většině případů odrážela citové zaujetí moderátorů.

Vzhledem k cílové skupině posluchačů jsem také předpokládala vysoký výskyt deminutiv. Domnívala jsem se však, že budou v mnohem větší míře převládat u moderátorky.

Výsledky analýzy ale poukázaly na to, že jejich zastoupení je u obou moderátorů téměř srovnatelné. Pouze oslovení zdvořilými podobami křestních jmen převládá u Růžičkové. Řeč orientovaná na dítě také reflektuje vyšší zastoupení výrazů z jádra slovní zásoby, přesto jsem očekávala, zvláště k tematickému zaměření jednotlivých dílů, že se

budou vyskytovat i termíny a odborné výrazy, což bylo potvrzeno. Velmi kladně hodnotím především vysvětlování jejich významů, které se moderátoři snaží po celou dobu dodržovat. Také jsem předpokládala, že se oba moderátoři budou vyhýbat delším a složitějším konstrukcím. Výsledky potvrdily, že u Juríka kratší věty převládají a složitější konstrukce se objevují spíše výjimečně. Překvapilo mě, že u Růžičkové se kratší věty objevovaly především v otázkách, ale v improvizovaných částech převládaly delší a komplikovanější konstrukce. Domnívám se, že jde o vliv redundantnosti, která je příznačná právě pro ženy. Co se týče rozdílů mezi moderátory, které by se mohly pojít s jejich odlišným pohlavím, jsou z mého pohledu téměř zanedbatelné.

Domnívám se, že každý moderátor by měl mít zpětnou vazbu ke svému projevu. Projevy každého mluvčího nesou svá specifika a rovněž se v nich objevují i nedostatky, se kterými se poté dá pracovat a postupně je eliminovat. V rámci rozhlasového vysílání se neobjevuje mnoho prací, které by se věnovaly jazykové stránce jejich mluvených projevů. Myslím si, že tyto analýzy by vzhledem k posluchačům i samotným moderátorům byly víc než funkční. Mohou se zaměřovat na nedostatky objevující se v mluvených projevech nebo na jejich specifické rysy, které budou popisovat a hodnotit a celkově tak budou napomáhat ke zvýšení vyjadřovací úrovně mluvčích.

12 Seznam použité a prostudované literatury:

CLARK, E. V.: *First language acquisition*. New York: Cambridge University Press, 2003.

ČÁBELOVÁ, L.: *Radiojournal: rozhlasové vysílání v Čechách a na Moravě v letech 1923 – 1939*. Praha: Karolinum, 2003.

ČÁP, J.; MAREŠ, J.: *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001.

ČECHOVÁ, M. a kol.: *Čeština, řeč a jazyk*. Praha: ISV, 2000.

ČECHOVÁ, M. a kol.: *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997.

DANEŠ, F.: *Kultura a struktura českého jazyka*. 1.vyd. Praha: Univerzita Karlova Karolinum, 2009.

DOVALIL, V.: *K souvislostem mezi jazykovou normou a varietou*. SaS 62, 2001, 176–184.

DOVALIL, V.: *K úvahám o spisovném/standardním jazyku: pohled z poněkud širší perspektivy*. SaS67, 2006, 96–102.

GREPL, M.; KARLÍK, P.; NEKULA, M. a RUSÍNOVÁ, Z.: *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008.

HAVRÁNEK, B.; JEDLIČKA, A.: *Stručná mluvnice česká*. Praha: Fortuna, 2002.

HOMOLÁČ, J. MRÁZKOVÁ, K.: *Jazyková regulace jako věc dohody*. SaS 72, 2011, 196–222.

HRBÁČEK, J.: *Úvod do studia českého jazyka*. Praha: SPN, 1986.

HŮRKOVÁ, J.: *Česká výslovnostní norma*. Praha: Scientia, 1995.

CHLOUPEK, J.: *Aspekty dialektu*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1971.

KAMIŠ, K.: *Řečová a jazyková komunikace spisovné češtiny*. 1.vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2012.

KARLÍK, P.; NEKULA M.; PLESKALOVÁ J.: *Encyklopedický slovník češtiny*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny. 2002.

KOŘENSKÝ, J.: *Komunikace a čeština*. Jinočany: H&H, 1992.

- KUTÁLKOVÁ, D.: *Logopedická prevence: průvodce vývojem dětské řeči*. Praha: Portál, 2005.
- KRAUS, J.: *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. Praha: Karolinum, 2008.
- LANGMEIER J.; KREJČÍŘOVÁ, D.: *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006.
- LEMISH, D.: *The Routhledge International Handbook of Children, Adolescents and Media*. 1. vyd. New York a Abingdon: Routledge, 2015.
- LESÁK, J.: *Český jazyk a kultura mluveného projevu*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014.
- LOTKO, E.: *Kapitoly ze současné rétoriky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004.
- MATĚJČEK, Z.: *Praxe dětského psychologického poradenství*. Praha: Portál, 2011.
- MÜLLEROVÁ, O; HOFFMANNOVÁ J.; SCHNEIDEROVÁ E.: *Mluvená čeština v autentických textech*. Jinočany: H&H, 1992.
- MÜLLEROVÁ, O.: *Mluvený text a jeho syntaktická výstavba*. 1. vyd. Praha: Academia, 1994.
- NEBESKÁ, I.: *Jazyk, norma, spisovnost*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1996.
- NINO, A.; SNOW, C. E.: *Pragmatic Development*. Boulder – Oxford: Westview Press, 1996.
- PRŮCHA, J.: *Dětská řeč a komunikace: Poznatky vývojové psycholingvistiky*. Praha: Grada, 2011.
- SAICOVÁ-ŘÍMALOVÁ, L.: *Osvojování jazyka dítětem*. Praha: Karolinum, 2016.
- SEKEROVÁ, K.; SEKERA, O.: *Řeč orientovaná na dítě - rodičovské perspektivy a limity (sebezáchovné komunikační pozice v praxi)*, Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2016.
- SLANČOVÁ, D.: *Reč autority a lásky*. Prešov: FF Prešovskej univerzity, 1999.
- ŠEBESTA K.: *Od jazyka ke komunikaci: didaktika českého jazyka a komunikační výchova*. Praha: Karolinum, 2005.

VAŠUTOVÁ, M. a kol.: *Základy biodromální psychologie*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2010.

VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie I.: Děti a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005.

VYBÍRAL, Z.: *Psychologie lidské komunikace*. Praha: Portál, 2000.

WEDLICOVÁ, I.: *Vývojová psychologie*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2010.

ZIMA, J.: *K stylistice mluveného projevu*. In Naše řeč 37. 1954, str. 154-165.

Online zdroje:

Internetová jazyková příručka [online]. Ústav pro jazyk Český Akademie věd ČR, 2017 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz>.

JANDOVÁ, Z.: *Jaké je a bude Rádio Junior*, s. 32 [online]. Praha: Český rozhlas, 2013 [cit. 8.7.2017]. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/03117172.pdf

KARLÍK, P., NEKULA M., PLESKALOVÁ J.: *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny online* [online]. 2017 [cit. 8.7.2017]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/>

KRAUS, J.: *Jazyk a styl mediální komunikace* [online]. Praha: Český rozhlas, 2001 [cit. 8.7.2017]. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/02179419.pdf

KROBOTOVÁ, M.: *Mluvené projevy – praktikum* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. Dostupné z: http://kejl.upol.cz/kombcj/studijni_opory/mluvene_projevy_praktikum.pdf

ROŽÁNEK, F. *Dětské vysílání Českého rozhlasu hledá cestu k digitální generaci*, s. 30 [online]. Praha: Český rozhlas, 2013 [cit. 8.7.2017]. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/03117172.pdf

VLČEK, J.: *Rádio jako emocionální médium* [online]. Praha: Český rozhlas, 2007 [cit. 8.7.2017]. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/02182557.pdf

Webové odkazy

Audio přehrávač [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/3891776>

Atrium [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/atrium>

Co vás čeká v Klubu Rádia Junior [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/co-vas-ceka-v-klubu-radia-junior--1738942>

Cvičíme uši [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/cvicime-usi>

Děsdějepis [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/desdejepis>

Dětské úrazy [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/detske-urazy-jakou-poskytnout-prvni-pomoc--1736912>

Dvojka [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/dvojka/portal/>

D-dur [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <https://d-dur.rozhlas.cz/>

Facebook Rádia Junior [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <https://www.facebook.com/radiojuniorcz/?fref=ts>

Hrajte planetu R [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/hrajte-planetu-r--1737086>

Informace o Českém rozhlasu [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/informace/informace/>

Iradio [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://hledani.rozhlas.cz/iradio/>

Jak nás naladíte [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/jak-nas-naladite>

Jaké dětské knihy jsou in [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/jake-detske-knihy-jsou-in--1705466>

Jazz [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <https://jazz.rozhlas.cz/>

Kašpárkovy poslouchačky [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/kasparkovy-poslouchacky-radia-junior--1466424>.

Klub Rádia Junior [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/klub-radia-junior>

Kodex českého rozhlasu [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/rada/legislativa/_zprava/kodex-ceskeho-rozhlasu--789056

Linka důvěry [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/linka-duvery--1176372>

Malujeme po síti [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/malujeme/portal/>

Minutové hry [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/minutove-hry>

Monika Absolonová na Rádiu Junior [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/monika-absolonova-na-radiu-junior--1728913>

Notováničko [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/webik/notovanicko>

Odklad školní docházky [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/odklad-skolni-dochazky-mohou-pomoci-pripravne-tridy-neboli-nultaky--1737553>

O stanici [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/o-stanici-radio-junior>

Plus [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/plus/portal/>

Program rádia Junior [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/program/stanice/#!/radiojunior/2017-07-03>

Pro slepičí kvoč [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/pro-slepici-kvoc>

Přepisovací pravidla [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: https://wiki.korpus.cz/lib/exe/fetch.php/cnk:prepisovaci_pravidla_oral2013.pdf

Rádio Junior [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz>

Rádio Junior písničky [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://prehravac.rozhlas.cz/webik/>

Radio Praha [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://radio.cz/en>

Radio Wave [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/radiowave/portal/>

Radiožurnál [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/portal/>

Retropísnička [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/retropisnicka>

Soutěže [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/souteze>

Stanice Českého rozhlasu [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/stanice/portal/>

Třídění [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://hry.rozhlas.cz/radiojunior/trideni/list>

Vedení Českého rozhlasu [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/lide/vedeni/_zprava/mgr-rene-zavoral--1171912

Venda a Frána [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/venda-a-frana>

Vltava [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/>

Všechno nás baví [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/vsechno-nas-bavi>

Vzkazovna [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/vzkazovna>

Webík [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/webik/portal/>

Zapiš si to za uši [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/zapis>

Zprávičky [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/zpravicky>

Zvukohraní [online]. [cit. 10.7.2017] Dostupné z: <http://hry.rozhlas.cz/radiojunior/zvukohrani/list>